

**ULUSLARARASI KARADENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM ve BEŞERÎ BİLİMLER FAKÜLTESİ
TÜRK FİLOLOJİSİ ANA BİLİM DALI**

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
EDEBİ METİNLERİN TEMEL DİL BECERİLERİNİN
GELİŞİMİNE ETKİSİNİN ANALİTİK HİYERARŞİK
SÜREÇ (AHS) İLE BELİRLENMESİ**

DOKTORA TEZİ

Mehmet Selim AYHAN

Danışman(lar)

Doç. Dr. Mustafa Arslan _____

Canik Başarı Üniversitesi _____

(Danışman(lar)ın imzası)

İç Eleştirmenler:

1. Prof. Dr. İlyas Üstünyer _____

2. Doç. Dr. Elizabet Bjalava _____

Dış Eleştirmenler:

1. Prof. Dr. Marina Jikia _____

2. Doç. Dr. Cemal Saraç _____

1. GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insanın, sosyal bir çevrede yaşamını sürdürebilmesi için iletişime ihtiyaç duyar. Bunu sağlamanın yolu dil ve sosyalleşme aracılığı ile mümkündür. Toplumlar da başka toplumlarla iletişime geçerken dili kullanırlar. Neticede dil bireyler ve toplumlar arasında anlaşmayı sağlayan bir vasıta olsa da, kendisinin sosyal işlevini edebiyat ile gerçekleştirir. Dil-iletişim, sosyalleşme-edebiyat ilişkisi ayrılmaz iki unsurdur.

Dil, belli bir insan topluluğuna özgü, çift eklemli sesli göstergeler dizgesi olarak tanımlanan ve Saussure'ün yaptığı ve birçok dilbilimcinin benimsediği tanıma göre, dil yetisinin toplumsal ürünü olan dil, bu yetinin bireylerce kullanılabilmesini sağlayan ve toplumca benimsenmiş olan uzlaşım sal bir düzendir. Hem gösterenlerle gösterilenlerin birleşmesiyle oluşan bir dizge, hem de bu birleşimin ürünü olan göstergelerle bunları oluşturan ve bunların oluşturduğu öğelerin işleyiş kurallarını içeren bir düzendir. Martinet'in ünlü tanımına göre: "Bir dil, insan deneyiminin, topluluktan topluluğa değişen biçimlerde, anlamsal bir içerikle sessel bir anlatım kapsayan birimlere, başka bir deyişle, anlambirimlere ayrıştırılmasını sağlayan bir bildirişim aracıdır; bu sessel anlatım da, her dilde belli sayıda bulunan, öz nitelikleriyle karşılıklı bağıntıları bir dilden öbürüne değişen ayırıcı ve ardışık birimler, başka bir deyişle sesbirimler biçiminde eklenir" (Vardar, 2002:71). Saussure ve Martinet bu tanımları ile dilin iletişim aracı olma ve toplumu birbirine bağlayan sosyal bir kurum olma yönüne dikkat çekmektedirler. Dilin sosyal yönü toplumun kültürüyle ilgilidir. Edebiyat ise kültürün önemli bir taşıyıcısıdır. Dolayısı ile yabancı dil öğretiminin amacına ulaşması dilin bu iki yönünün öğretilmesi ile olanaklıdır.

Dil konusuna farklı bir bakış açısıyla yaklaşan Kaplan (2001), dilin insanın ve hayatın en canlı bir parçası olduğunu, kelime ve hayat arasında sinir ağlarının örülü münasebetleri gibi bir ilişkisi olan dili, hayat kadar mühim yapanın da bu olduğu noktasında durmaktadır. Kaplan da dilin ses ve münasebet yönüne vurgu yapar ki münasebet yönü doğrudan edebiyat ile ilgilidir.

Aksan (2009), kurumsal bağlamda dili şu şekilde tanımlar; "Dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri belirten, kimi sınırlarını bugün de çözemediğimiz büyümlü bir varlıktır". Dil insan, toplum, gerekse insan ve toplumdan ayrı düşünilemeyecek olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan, aynı zamanda onları oluşturan bir kurum olarak sosyal yaşamla iç içe çok yönlü bir varlık olarak

nitelemektedir”. Dilin canlı bir varlık olma yönü onu yaşatan unsurdur. Bu unsur ile onu geleceğe en güzel biçimde taşıyan edebi metinlerdir. Bu çerçevede dil insan ve toplum içerisinde bilim, sanat, teknik gibi her alanda, sosyal yaşamla iç içedir. Yabancı dil öğretiminde de dilin ileri aşamalara taşınabilmesi ve belli bir seviyeye ulaştırılması edebi metinlerle mümkün olabilir.

Dil, kelime ve tabir olarak maddi olmasına karşın, mana, maksat, his ve hayal tesisine vasıta olarak milletin manevi hayatının başta gelen elemanıdır. Ayrıca dil, asırlar içinde ve nesillerin hafızasında yoğrularak yerleşmiş bir mana olarak da tanımlanabilir (Başgil, 2010).

Rousseau (2009) ilk tarihler, ilk söylevler, ilk yasaların dizeler halinde yazıldığını, şiirin düz yazıdan önce bulunduğunu, o zamandan bugüne kadar şiirin etki alanının ne kadar güçlü olduğunu belirtmektedir.

Hiçbir dil ilk konuşulduğu gibi kalmamış değişik evrelerden geçerek bugüne kadar gelmiştir. Levend (1973) bu konuda dilin topluma hizmet eden canlı bir varlık olduğunu, zamana ve toplumda beliren yeni ihtiyaçlara göre değiştiğini, hayatla edebiyat arasındaki ilişkiye paralel olarak çağın yaşayışını, anlayışını, dünya görüşünü ve zevkini izlediğini söyleyerek değişmelerin kelimelerde, deyimlerde, tamlamalarda, cümle yapısında olabildiğini ifade ederek bu değişmelerin dilbilgisi kurallarına aykırı düşmesinin bile normal olduğundan bahsetmektedir.

Saussure (1998)’e göre olguları tanımlamak için sözcüklerden yola çıkmak kötü bir yöntemdir ve Saussure dilin niteliklerini şöyle özetler; “Çok karışık nitelikli dilyetisi olgularının oluşturduğu bütün içinde dil, kesin çizgilerle ayırt edilebilecek bir konudur. Bir duyma imgesinin çevrim içinde bir kavramla buluştuğu noktaya yerleştirebiliriz onu. Dil varlığını yalnızca, topluluk üyeleri arasında yapılmış bir tür sözleşmeye borçludur. Öte yandan işleyişini bilebilmek için bireyin dili öğrenmesi gerekir. Çocuk onu ancak yavaş yavaş edinir. Sözyitimine uğrayan bir kimse bile duyduğu sesli göstergeleri anlamak koşuluyla dili yitirmez. Dil o denli apayrı bir şeydir. Sözden ayrı olan dil ondan bağımsız biçimde araştırılabilecek bir konudur. Ölü dilleri konuşmuyoruz artık, ama onların dilsel düzenini pekala öğrenebiliriz. Dilyetisinin ayrışık öğelerden olmasına karşın, böylece sınırlandırılan dil türdeşlik gösterir. Bir göstergeler dizgesidir o. Bu dizgede önemli olan anlamla işitim imgesinin birleşimidir ve göstergenin bu iki yanı da aynı oranda anlıksaldır”.

Chomsky (2011), bir dil bilmenin sadece o dilin kurallarını bilmek olmadığını ifade etmekte ve bir dile hakim olmayı şu şekilde belirtmektedir: “İlke olarak, söyleneni anlayabilecek, bir

belirtkeyi amaçlanmış bir anlam yorumlamasıyla üretebilecek durumda olmak demektir. Karşımızda söylenen şeyi, yalnızca, sözcenin ses ve anlam özelliklerini belirleyen dilsel ilkelere bakarak yorumlamayız. Konuşan kimse ve durumla ilgili dildışı inançlar da konuşmanın üretilme, ayırt edilme ve anlaşılma yollarının belirlenmesinde temel bir rol oynamaktadır”. Dil edimi, ayrıca, dilin görünümüleri olmayan, bilişsel yapının ilkeleri tarafından da yönetildiğini bahseden, dilin dildışı unsurlarının da bulunduğunu belirtir. Dil dışı unsurları öğrenmenin en güzel yoluda edebi metinler aracılığı ile olabilir.

Dilin tanımı ve yabancı dil öğretiminde dil becerilerinin kazanımındaki rolü bağlamında Aktaş ve Gündüz (2011), “İnsanlar arasında iletişimin kurulmasını sağlayan en önemli unsur, hiç kuşkusuz adına dil dediğimiz sihirli varlıktır. Bu varlık sözlü iletişim için “konuşma – dinleme” ve dinlediğini “anlama” becerilerinin: yazılı iletişim için de “yazma – okuma” ve okuduğunu “anlama” becerilerinin öğrenilmesini gerekli kılmaktadır. Bu becerileri kazanmak kendi anadilimizi öğrenmede ne denli ön koşul ise, her hangi bir yabancı dili öğrenmede de o denli ön koşuldur. Bu bağlamda bu becerilerin kazanımında edebi metinlerin araçsallığı büyük önem arz etmektedir” demektedirler.

Problem Durumu

Küreselleşen dünyada dillerin ve kültürlerin birbirleriyle iletişime geçmesinin doğallığı karşısında dil öğrenmenin önemi ve gerekliliği kendini daha çok hissettirmeye başlamıştır. Bu bağlamda Türkçe öğretimine katkı sağlamak için devlet kurumları (devlet üniversiteleri ve kamu kuruluşları) ve vakıf üniversiteleri, dil kursları ve özel okullar çeşitli çalışmalar başlatmış, bu konuda materyal hazırlama çalışmaları hızlanmıştır.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretilmesinde, yabancı dil öğretiminin genel öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanılması bir zorunluluk arz etmektedir. Bu konuda çalışmalar yapılırken Türk dilinin özelliklerini, yapısını gözeten ve kültür dilinin özelliklerine uygun Türk kültürünün de sağlıklı aktarılmasını sağlayacak edebi metinler hazırlanmalıdır.

YDO Türkçe öğretimi için hazırlanacak materyallerde Türkçenin edebi zenginliğinin edebi metinler vasıtasıyla materyallerde neyin, nasıl ve niçin kullanılmasının planlanması ve sınıflandırılması tamamen bir uzmanlık işidir. Bu bağlamda Türkçenin yabancı dil olarak

öğretilmesi/öğrenilmesi sürecinde edebi metinlerin karşılaştırılarak hangilerinin hangi becerinin geliştirilmesinde daha etkili olduğunun belirlenmesi büyük önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Tüm seviyelerde Türkçeyi kullanma becerisini artırıcı edebi metinlerin karşılaştırılarak etki önem derecelerinin tespit edilmesi bu çalışmanın ana konusudur. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde okuma, işittiğini anlama, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi ve pekiştirilmesine yönelik kullanılacak edebi metinlerden hangisinin hangi beceri için daha önemli olduğunun analitik metotlar kullanılarak belirlenmesi temel amaçtır. Bunun yanı sıra yabancı dilin öğretilmesinde hangi edebi metnin daha etkili olduğunun belirlenmesi de hedeflenmektedir. Diğer amaçları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Yabancılara Türkçe öğretimi amacıyla hazırlanacak materyallerin edebi metinler bağlamında etkinliklerinin nicelik ve nitelik özelliklerinin dil becerileri paralelinde hazırlanması noktasında yardımcı olabilmek,

Yabancı dil öğretiminin temel ve genel ilkeleri, yabancı dil öğretim yöntemleri ve teknikleri, Avrupa Dil Gelişim Dosyası bağlamında edebi metinlerden yararlanma zorunluluğunu ortaya koymak,

Yabancılara Türkçe öğretiminde edebi metinlerden nasıl, ne kadar faydalanılması, bunların niçin kullanılması gerektiğini içeren birtakım bulgu ve yorumları tesbit etmek,

Yabancılara Türkçe öğretimi alanında çalışanlara edebi metinlerin öğretimi noktasında yardımcı olmayı, ayrıca Türkçenin öğretilmesiyle beraber kültür aktarımına katkıda bulunmak suretile yabancı dil öğreten ve öğrenen kişilere ihtiyaçları ve hedefleri doğrultusunda ağırlık vermeleri gereken aktiviteler noktasında rehberlik sağlamayı amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili pek çok bilimsel makale, tez, kitap vb. araştırmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda ağırlıklı olarak yabancı dil olarak Türkçenin öğretilmesinde tarihçe, yöntemler, konuyla ilgili sınıf içi ve dışı etkinlikler ile konunun problemleri

üzerinde durulmuş, söz konusu materyallerin etki hiyerarşilerine ilişkin bilgiler verilmemiştir. Bu çalışmayla yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında daha önceden kullanılmamış bir yöntem kullanılmak suretiyle farklı bir bakış açısı getirilmeye çalışılmıştır. Biz çalışmamızda AHS yöntemini kullanılarak edebi metinlerin fayda ve önem derecelerinin tespiti yoluna gittik.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde tarihsel süreç içinde ve günümüz şartları bağlamında edebi metinlerden yararlanma zorunluluğunun ortaya konulması, hazırlanacak materyallere de fikir verecek olması yönüyle önemlidir.

Araştırmanın Varsayımları

Türkçenin edebi metinler açısından zenginliğinin Türkçe öğrenenlerin yazılı-sözlü iletişimde başarılı olmaları ve hangi edebi metnin hangi dil becerisinde kullanılmasının faydalı olacağı bağlamında öğrencilere yardımcı olmak hedeflenmektedir. Hazırlanacak dil öğretim kitaplarında edebi metinlerin kullanılmasının gerekliliğini ortaya koymak ve mevcut kitaplarda kullanılan edebi metinlerin hangi dil becerisinde kullanılmasının daha etkili olacağı noktasında yardımcı olmak hedeflenmektedir. Araştırmada yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında sıklıkla kullanılan edebi metinlerin, bu metinlere ait genel bilgi ile öğretme sürecinde bir araç olarak başvurulmuş metinlerin hangi dil becerisinde daha etkili kullanılacağına yönelik öneriler de bulunmaktadır.

Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik seçilen edebi metinlerin uygulanacağı sınıflar ve öğrenci düzeyleri öncelikle tespit edilmiştir. Öğrencilerin yetişkin olmalarına ve dil düzeylerinin de Avrupa Dil Portfolyosunda (ADP) belirtilen düzeylerde, yani A1, A2, B1, B2, C1, C2 düzeylerinde, olmalarına özen gösterilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların ADP’de belirtilen düzeyleri bildiği ve kullandıkları ders kitaplarının da bu düzeylere uygun hazırlandığı varsayılmaktadır. Ankette kullanılan edebi metinlerin tesbiti, 1990 tarihinden günümüze kadar yayımlanmış yabancılara Türkçe öğretim kitapları taranarak bu kitaplarda kullanılan edebi metinlerden seçilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenleri hedeflemektedir; görüşüne başvuru yapan kişiler yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle meşgul olan öğretmenlerdir. Yabancılar Türkçe öğretimi son dönemlerde gelişen bir alan olduğu için bu alandaki uzman kişilere ulaşmak zorunluluğuyla karşılaşmıştır.

Araştırmanın başlıca sınırlılığını ise farklı ülkelerde görev yapan çok sayıda öğretmene ulaşabilme gücü oluşturmaktadır. Diğer yandan AHS yöntemiyle ele alınacak olması sebebiyle konuyla ilgili hazırlanan görüşme sorularının belirlenen her bir kriterin ve alt kriterin tek tek diğerleriyle karşılaştırılması ve cevaplanması uzunca bir zaman almaktadır. Bu tarz bir görüşmeye zaman ayırabilecek, sabırla ve dikkatle soruları cevaplayacak kişilere ulaşabilme gücü de bir diğer sınırlılığı doğurmuştur.

Araştırmanın Yeniliği

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yeni gelişmekte olan bir alandır. Söz konusu alanla alakalı çalışmalar incelendiğinde AHS ile yapılmış bir çalışma görülmemektedir. Bu yöntem kullanılarak edebi metinlerin dil becerilerine etkisinin tesbitine çalışılması hedeflenmektedir. Böylece yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğreticiler ders kitaplarında kullandıkları edebi metinlerin hangi dil becerisinde daha etkili olduğunu bilerek öğretimi gerçekleştirecektir. Hazırlanacak ders kitapları ve öğrencilerin dil seviyelerine uygun okuma kitaplarında hangi edebi metnin hangi dil becerisinde etkili olduğunun önceden tesbit edilmesiyle yol gösterici bir nitelik taşımasından araştırma önem arz etmektedir.

YDO Türkçe öğretimi alanında ana dil taşıyıcıları için ön görülen edebi metinler YDO Türkçe öğretiminde uyarlanarak verimesi araştırmaya önemli bir yenilik katmaktadır.

1.7. İlgili Çalışmalar

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde edebi metinler konusunda bilimsel çalışmalar son yıllarda önem kazanmıştır. Bu bağlamda yapılan çalışmalara bakıldığında edebi metinlerin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanımının faydaları ağırlıklı olarak görülmektedir. Yapılan çalışmalar ve bu çalışmaların içerikleri noktasındaki çalışmalar şu şekildedir;

Mustafa Altun (2012) YÖK Ulusal Tez Merkezi'nden derleme yaparak “Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Tezleri” adı altında konuyla ilgili bütün çalışmaları bir araya getirmiştir. Bu çalışmada hazırlanmış olan tezlerle ilgili genel bilgilerle (hazırlayan, danışman, yıl, sayfa sayısı vb.) birlikte tez özetleri de verilmiştir. Alanla ilgili yapılmış olan çalışmaları topluca görmek açısından faydalıdır.

Şükran Dilidüzgün (1995) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazınsal Metinler” isimli çalışmasında dil öğretiminde yazınsal metinlerin yeri ve önemi noktasında dil-kültür ilişkisi, yabancı dil öğretimindeki yöntemler bağlamında edebi metinler ve yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında kullanılan yazınsal metinlerin incelemesini yapmıştır.

İbrahim Dilek (1995) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Özgün Metinlerle Çalışma Yolları” adlı çalışmasıyla konuyu öncelikle metin türlerinin tarifini yapıp metin seçimi ve dil öğretimindeki amaçlarını açıklayarak bilgiler vermiştir. Ayrıca metinlerin okuma ve anlamadaki rolü, okuma biçimleri, seçilen metinlerin zorluk derecelerini vererek bu alanla alakalı alıştırmalar vermiştir.

Funda Keskin (2010) “Yetişkinlere Yönelik Yabancı Dil Olarak Türkçe Derslerinde Yazınsal Metinlerle Kültür Aktarımı” çalışmasında Türkçe derslerinde kullanılan ve kültür aktarımı araçlarından olan yazınsal metinlerin yeri ve Türkçe ders kitaplarında kullanılan yazınsal metinler ve bu metinlerin türleri incelenmiştir.

Filiz Pehlivan (2007) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültürlerarası Etkileşim Odaklı Yaklaşım Uyarınca Metin Çalışmaları” adlı çalışmasında Türkçe Öğreniyorum kitaplarındaki metinlerle kültürel öğelerin aktarımını irdelemiştir.

Ahmet Demir (2010) “Yabancılarla Türkiye Türkçesi Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşımdan Hareketle Metinlerin İncelenmesinde Dikkat Edilecek Hususlar” isimli çalışmasında yazar Türkiye Türkçesi öğretiminde kullanılacak metinler ve bu metinlerin özelliklerinin neler olması gerektiğinin üzerinde durmuştur.

Feryal Yurtseven Üze (2010) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazınsal Metinlerin Yeri ve Önemi” çalışmasında yazın eğitime okur odaklı bakarak, kültürlerarası bildirişim odaklı yabancı dil öğretiminin amaç ve özelliklerinin yabancı dil olarak Türkçe

öğretiminde kullanılacak metinlerde kültürel öğeleri içinde barındırması, yazınsal metinlerin ders materyali olarak kullanımını araştırmış ve farklı örnekler önermiştir.

Yapılan çalışmalara bakıldığında edebi metinler ve özellikleri, edebi metinlerin kültür aktarımındaki rolü ve Türkçe ders kitaplarında kullanılan edebi metinlerin özellikleri ve kullanımını görülmektedir. Bu çalışmada ise bütün bunların yanında edebi metinlerin dil becerilerine etkisi, Avrupa Ortak Başvuru Metni (AOBM)'de belirtilen dil seviyelerinde edebi metinlerden hangilerinin kullanılmasının daha doğru olacağı bağlamında yurt dışında yabancılara Türkçe öğretmekte olan öğretmenlere uygulanan anketle söz konusu metinlerin hangisinin öğretilmesinin daha avantajlı olacağı tesbit edilmeye çalışılmıştır. Bu manada diğer yapılan çalışmalardan farklılık arz etmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada yöntem olarak açıklayıcı istatistiğin yanında, hem objektif hem de subjektif verilerin değerlendirilebildiği çok kriterli karar verme tekniklerinden Analitik Hiyerarşik Süreç kullanılmıştır. Subjektif kriterlerin değerlendirilmesi diğer istatistikî yöntemlerle pek mümkün olmamaktadır. AHS ile subjektif veriler daha doğru değerlendirilebildiğinden bu yöntem tercih edilmiştir.

İstatistikî yöntem için Microsoft Excel programı kullanılarak araştırmaya ait genel istatistikî değerler hesaplanmıştır.

AHS'de öncelikle hiyerarşik model kurularak bu modelin her basamağı ayrı ayrı değerlendirildikten sonra, sonuçlara ulaşılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini ortaöğretim ve üniversitelerde (devlet kurumları ve özel şirketler) görev yapan, Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten öğretmenler oluşturmaktadır. Örneklem grubu ise Gürcistan, Türkiye, Rusya, Pakistan, Güney Afrika, Mozambik, Kolombiya, Romanya, Kosova, Mısır, Bosna-Hersek, Ukrayna, Arnavutluk, Nijerya, Türkmenistan, İsveç, Kazakistan, Irak,

Avusturalya, Amerika Birleşik Devletleri, Özbekistan, Tacikistan, Kamerun, Azarbaycan, Moğolistan ve Afganistan’da yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerdir. Belirtilen ülkelerde çalışan öğretmenlerin seçiminde random yöntemi kullanılmıştır. Örneklem yöntemi olarak olasılıksız örneklem yöntemlerinden amaçlı örneklem kullanılmıştır.

Veri Toplanması ve Analizi

Araştırmada dil öğretimine, yabancı dil öğretimine, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine ve edebi metinlere yönelik erişilen kitaplar, tezler, makaleler, bildiriler, internet siteleri vb. kaynaklar taranmaya çalışılmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda veri toplama aracı geliştirilmiştir. Verilerin toplanmasında uzman görüşü alınarak hazırlanan ve geçerliliği test edilen anket kullanılmıştır. Veri toplama metodu olarak posta, telefon, internet ve yüz yüze görüşme yoluyla bilgi toplamanın yanı sıra ulaşılabilen öğretmenlerle birebir görüşme yoluyla verilere ulaşılmıştır.

Verilerin çözümlenmesinde Microsoft Office Excel programı ve SPSS programı kullanılmıştır. Toplanan veriler düzenlendikten sonra bilgisayar ortamına aktarılmış, gerekli formülasyon işlemleri gerçekleştirilerek analiz sonuçlarına ulaşılmış ve sonuçlar yorumlanmıştır. Edebi metinlerin dil becerileriyle ilişkisi bölümünde çok seçenekli metod kullanılmıştır.

Analitik Hiyerarşik Süreç (AHS)

Analitik Hiyerarşik Süreç (AHS) 1971 yılında Thomas L. Saaty tarafından geliştirilmiş çok kriterli karar verme yöntemidir (Wind ve Saaty, 1980: 641- 658). Thomas L. Saaty tarafından geliştirilen Analitik Hiyerarşik Süreç (Analytic Hierarchy Process, AHP) birden çok kriter içeren karmaşık problemlerin çözümünde kullanılan bir karar verme yöntemidir (Kuruüzüm ve Atsan, 2001:84).

Göktolga ve Gökalp (2012:73), çok kriterli karar verme problemlerinde iki konunun problemi çözmede önemli olduğunu vurgulamaktadırlar: “Birincisi kriterlerin nasıl birleştirileceğinin formülasyonunun belirlenmesidir. İkincisi ise model parametrelerini belirlemek için hangi metodun kullanılacağıının belirlenmesi” olarak ifade etmektedir.

Hem objektif hem de subjektif değerlendirme ölçütlerini kullanması, değerlendirmelerin tutarlılığının test edilmesini sağlaması, özellikle de çok sayıdaki ölçüte göre değerlendirilmesi gereken alternatifler içerisinde hangisine öncelik verilmesi gerektiği gibi çok önemli bir kararın

karar verici tarafından uygulanması nedeniyle AHS önemli bir araçtır (Eraslan ve Algün, 2005:98). AHS, kompleks durumlardaki risk ve belirsizlik ile sezgiler, mantıklı ve mantıksız kararlar ile başa çıkmak için yardımcı bir yöntemdir. Bu metodun en belirgin üstünlüğü, karar verme sürecine subjektif faktörleri de dahil etmesidir. AHS bir karar verme durumunda, veriler kadar değerli olan bilgi ve deneyimlerin de dikkate alınması ilkesine dayanır (Hacıköylü, 2006:16)

Analitik Hiyerarşik Süreç'in Uygulama Alanları

AHS çok değişkenli karar verme metodlarından biridir. AHS'de problem belirlenildikten sonra probleme ait kriterler, alt kriterler ve alternatifler ortaya konur. Bu şekilde bir hiyerarşi oluşturulur. Hiyerarşi oluşturulduktan sonra ikili karşılaştırmalar yapılarak karşılaştırma matrisi elde edilir ve bu verilerden her kriterin önem derecesi belirlenir. En son olarak tüm kriterler birlikte değerlendirilerek en iyi sıralama saptanır.

Problemin AHS ile çözümlenmesine karar verildikten sonra uygulanacak adımları Koçak (2003:70) şu şekilde sıralamaktadır:

1- Problemin tanımlanması	matrislerinin oluşturulması
2- Kriterlerin tanımlanması	7- Tutarlılık analizinin yapılması
3- Alternatiflerin belirlenmesi	8- Kriterler ve problemin tümü için toplam önceliklerin hesaplanması
4- Hiyerarşik yapının oluşturulması	9- En yüksek önceliğe sahip alternatifin seçilmesi
5- Nisbi önem ölçeğinin belirlenmesi	
6- Kriterlerin, ikili karşılaştırma	

Hiyerarşinin Oluşturulması

Analitik hiyerarşi yönteminin en önemli aşaması hiyerarşik yapının oluşturulmasıdır. Bu aşama belirlenen problemin hiyerarşilere ayrıştırılması aşamasıdır. Burada, birinci aşamada belirlenen amaçtan başlayarak ikinci aşamada belirlenen kriterlere ve son olarak üçüncü aşamada belirlenen alternatiflere doğru bir hiyerarşik yapı oluşturulur. Hiyerarşilerde kriter sayısı, alt kriter sayısı, alternatifler probleme göre değişiklik gösterebilmektedir.

Bu çalışmada ana kriter olarak okuma, dinleme/anlama, konuşma ve yazma; alt kriterler ise Şiir, Roman, Hikaye/Öykü, Masal, Fabl, Anı/Hatıra, Sohbet/Söyleşi, Günlük, Saymaca/Tekerleme, Deneme, Röportaj, Tiyatro, Atasözü-Deyim, Mektup, Biyografi, Fıkra

(Gülmece) olarak belirlenmiştir. İlk aşamada ana kriterlerin kendi içinde karşılaştırılması yapılmıştır. Sonraki aşamada ise her ana kriter ilgili alt kriterlerle ilişkilendirilerek karşılaştırılmıştır.

İkili Karşılaştırma Matrisi

Hiyerarşinin oluşturulmasından sonraki en önemli aşamalardan birisi ikili karşılaştırma matrislerinin oluşturulmasıdır. İkili karşılaştırmalar AHS'nin ikinci temel adımını oluşturmaktadır. İkili karşılaştırma terimi iki kriterin birbirleriyle karşılaştırılması anlamına gelir ve karar vericinin kararına dayanır. İkili karşılaştırmalar hiyerarşideki elemanların bir üst kademedeki elemana göre görelî önemlerinin belirlenmesi için ikili olarak karşılaştırılır.

Tablo 2.4.3.1 Kriterler için İkili Karşılaştırmalar Matrisi Oluşturulması

	Kriter 1	Kriter 2	...	Kriter j
Kriter 1	$\frac{w_1}{w_1}$	$\frac{w_1}{w_2}$...	$\frac{w_1}{w_j}$
Kriter 2	$\frac{w_2}{w_1}$	$\frac{w_2}{w_2}$...	$\frac{w_2}{w_j}$
	\vdots	\vdots	\vdots	\vdots
Kriter i	$\frac{w_i}{w_1}$	$\frac{w_i}{w_2}$...	$\frac{w_i}{w_j}$

Kaynak: Thomas L. Saaty (1990)

Kriterlerin görelî önemleri bulunarak matris tutarlılığı hesaplanacağını, bir karşılaştırma matrisinin tutarlı olabilmesi için, en büyük özdeğerinin (λ_{max}) matris boyutuna (n) eşit olması gerektiğini varsayan Arslan ve Khisty (2005), kriterlerin görelî önemlerini hesaplamak için her bir satırın geometrik ortalaması alınarak "wi" sütun vektörü oluşturulacağını, oluşturulan sütun vektörü normalize edilerek, görelî önemler vektörü "Wi" hesaplanacağını, matristeki her bir satır görelî önemler vektörü ile çarpılarak V2 sütun vektörü elde edilir. Daha sonra bu vektörün her elemanı, görelî önemler vektöründe karşı gelen elemana bölünerek V3 vektörü hesaplanmakta, V3

sütun vektörünün aritmetik ortalaması ise en büyük özdeğer olan λ_{\max} 'ı vermektedir.

Önem Derecelerinin (Ağırlıkların) Belirlenmesi

Kriterlerin tümü için alt kriterler ikili karşılaştırma matrisi oluşturulma aşamasından sonra, her bir matriste önem derecelerinin hesaplanması gerekir (Özden, 2008:306).

İkili karşılaştırmaların önem derecelerinden oluşan A matrisi geliştirildikten sonra, A matris değerlerinin (a_{ij}) normalleştirilmesi gerekir. Bu amaçla kullanılan çeşitli yöntemler mevcuttur. Ancak uygulamada en yaygın olarak kullanılan normalleştirme yönteminde, her bir sütun elemanı, bulunduğu sütunun toplamına bölünür. b_j j'inci sütunun toplam değerini göstermek üzere, sütunların toplam değeri,

$$b_j = \sum_{i=1}^n a_{ij} \quad (1)$$

formülüyle kolayca elde edilebilir. Daha sonra ikili karşılaştırma matrisinin elemanları kendi buldukları sütunun toplam değerine,

$$c_{ij} = \frac{a_{ij}}{b_j} \quad (2)$$

formülü kullanılarak bölünür. Bu şekilde c_{ij} elemanlarından oluşan ve ikili karşılaştırmaların normalleştirilmiş halini gösteren C matrisi oluşturulmuş olur. C matrisi

$$C = \begin{bmatrix} c_{11} & c_{12} & \cdots & c_{1n} \\ c_{21} & c_{22} & \cdots & c_{2n} \\ \vdots & \vdots & \cdots & \vdots \\ c_{n1} & c_{n2} & \cdots & c_{nn} \end{bmatrix}_{n \times n} \quad (3)$$

şeklinde oluşturulur. Bu matris kullanılarak her bir satırın aritmetik ortalamasının alınmasıyla her bir kriter ya da alternatifin önem dereceleri belirlenir. Aritmetik ortalama,

$$w_i = \frac{\sum_{j=1}^n c_{ij}}{n} \quad (4)$$

formülüyle bulunur.

Tutarlılık Oranı

Tutarlılık analizi ikili karşılaştırma sonucunda elde edilen değerlerin yani önceliklerin

birbirleriyle olan mantıksal ve matematiksel ilişkisidir (Koçak, 2003). Bu analiz ile ikili karşılaştırmaların tutarlılık derecesi ölçülür. Tutarlılık oranı adı verilen bu ölçü, karar vericilerin ikili karşılaştırmalardaki yanlış değerlendirmeleri tespit edebilmelerine imkan verir. Bu analizle yalnızca dikkatsizce yapılan hataların azaltılabilmesini sağlamakla kalmaz aynı zamanda karar vericilerin bir ya da daha fazla sayıdaki karşılaştırmadaki hatalarını ya da yaptığı abartmalı değerlendirmeleri de gösterir.

Yaralıoğlu (2014), AHS bu karşılaştırmalardaki tutarlılığın ölçülebilmesi için bir süreç önerdiğini, sonuçta elde edilen Tutarlılık Oranı (CR) ile, bulunan öncelik vektörünün ve dolayısıyla faktörler arasında yapılan birebir karşılaştırmaların tutarlılığın test edilebilmesi imkanını sağladığını, AHS, CR hesaplamasının özünü, faktör sayısı ile Temel Değer adı verilen (λ) bir katsayının karşılaştırılmasına dayandırdığını ifade ederek, (λ)nın hesaplanması için öncelikle A karşılaştırma matrisi ile W öncelik vektörünün matris çarpımından D sütun vektörü elde edilmesi gerektiğini belirtmektedir.

$$D = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ a_{n1} & a_{n2} & \dots & a_{nn} \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} w_1 \\ w_2 \\ \cdot \\ \cdot \\ \cdot \\ w_n \end{bmatrix} \quad (5)$$

(2.16) formülünde tanımlandığı gibi, bulunan D sütun vektörü ile W sütun vektörünün karşılıklı elemanlarının bölümünden her bir değerlendirme faktörüne ilişkin temel değer (E) elde edilir. Bu değerlerin aritmetik ortalaması ((2.17) formülü) ise karşılaştırmaya ilişkin temel değeri (λ) verir.

$$E_i = \frac{d_i}{w_i} \quad (i = 1, 2, \dots, n) \quad (2.16) \quad (6)$$

$$\lambda = \frac{\sum_{i=1}^n E_i}{n} \quad (2.17) \quad (7)$$

λ hesaplandıktan sonra Tutarlılık Göstergesi (CI), (2.18) formülünden yararlanarak hesaplanabilir.

$$CI = \frac{\lambda - n}{n - 1} \quad (2.18) \quad (8)$$

formülü kullanılarak hesaplanır. Bu tutarlılık indeksi Saaty tarafından daha önceden belirlenen rastgelelik indeksine (Random Index) bölünerek tutarlılık oranı (Consistency Ratio) hesaplanır.

$$Tutarlılık\ Oranı = \frac{Tutarlılık\ İndeksi}{Rastgelelik\ İndeksi} \quad (9)$$

$$CR = \frac{CI}{RI}$$

Tablo 3.4.8.1 Rastgele Tutarlılık İndeksi Değerleri

Order	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
R.I.	0.00	0.00	0.52	0.89	1.11	1.25	1.35	1.40	1.45	1.49	1.52	1.54	1.56	1.58	1.59
First order differences		0.00	0.52	0.37	0.22	0.14	0.10	0.05	0.05	0.04	0.03	0.02	0.02	0.02	0.01

(T.L. Saaty, L.T. Tran, 2007)

Tutarlılık oranı için kabul edilebilir üst sınır 0.10 dur. Bu oran öğelerin tamamen rasgele bir şekilde karşılaştırılmış olma olasılığının %10 olduğunu ifade etmektedir. Tutarlılık oranı 0,10'dan büyükse karar vericiye karşılaştırmalarını tekrar gözden geçirmesi tavsiye edilir (Koçak, 2003).

Yapılan bu işlemler neticesinde, kriter ve alternatiflerin önem dereceleri bulunmuş olur. En büyük değere sahip alternatif en iyi durumu gösterir ve ona göre seçim yapılır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla oluşturulan anket 75 öğretmene uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4'ü anketi yanlış doldurduğundan araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kimisi birden fazla değişik ülkede Türkçe öğretmiştir. Bu bağlamda öğretmenlerin görev yaptıkları ülkeler: Gürcistan, Türkiye, Rusya, Pakistan, Güney Afrika, Mozambik, Kolombiya, Romanya, Kosova, Mısır, Bosna-Hersek, Ukrayna, Arnavutluk, Nijerya, Türkmenistan, İsveç, Kazakistan, Irak, Avusturalya, Amerika Birleşik Devletleri, Özbekistan, Tacikistan, Kamerun, Azarbeycan, Moğolistan ve Afganistandan toplam 26 ülkeden öğrencilere Türkçe öğreten öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların farklı dil yapılarına ve kültürlere ait ülkelerde çalışmış olmaları, kendi anadillerini taşıyıcı ülkelerde çalışmış

olmaları, ana dilin konuşulduğu ülkede değil bulunulan ülkelerin ortamında YDO Türkçe öğretileri araştırmanın objektifliği açısından önemli bir olgudur. Örneklem grubu sadece belli bir seviyede Türkçe öğretilerden seçilmemiş, her seviyede yabancı dil olarak Türkçe öğretilerden seçilmiştir. Farklı ülkelerde çalışan öğretmenlerin ankete katılması edebi metinlerin dil becerilerine etkilerinin tesbitinde sadece birkaç ülke değil de farklı coğrafyalardan katılımları önemlidir.

Araştırmaya katılanların yaş aralıklarına bakıldığında 20-30 yaş aralığındaki öğretmenler %52.1'lik kısmını oluşturduğu, 31-40 yaş aralığındakiler %35.2'lik kısmını, 41-50 yaş aralığındakiler ise %12.7'lik kısmını oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların yarısının genç yarısının orta yaş aralığında olması sadece belli bir yaş grubuna odaklanılmadığını göstermektedir. Farklı yaş ve hayat tecrübesine sahip deneklerin çalışmaya katılması araştırmanın güvenilirliği açısından önemlidir. Bu kapsamda genç katılımcıların edebi metinleri görsellik üzerinden onu aktarması bağlamında önemliyken, orta yaş ve ileri yaş grubu ise söz konusu olguyu metin odaklı aktarması araştırmanın güçlü noktalarındandır.

Katılımcı öğretmenlerin %83.1'i bay, %16.9'u bayanlardan oluşmaktadır. Deneklerin bay ve bayanlardan seçilmesi istenilen tüm bakış açılarının toplanması bakımından önemlidir. Belli edebi türlerin tabii olarak eril ve dişil cinsiyetler üzerindeki etkisinin daha fazla olacağı dikkate alınmalıdır.

Doğru verilere ulaşılması açısından araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin mesleki tecrübeleri önemli bir etkidir. Elde edilen verilere göre 1-5 yıl tecrübeye sahip öğretmenlerin oranı %45.1, 6-15 yıl tecrübeye sahip öğretmenlerin oranı % 36.6, 15 üzeri yıl tecrübeye sahip öğretmenlerin oranı ise %16.9'dur. Katılımcıların %55'inin 6 yıl üzeri tecrübeye sahip olması araştırmanın en güçlü yönlerindedir.

Ulaşılan veriler excel ortamına atılarak geometrik ortalamaları alınmış, ikili karşılaştırma matrisleri belirlenmiş, ağırlıkları hesaplanmış ve tutarlılık testleri yapılmıştır. Araştırmada 9 karşılaştırma matrisi oluşturulmuş ve herbirinin tutarlılık oranları hesaplanarak elde edilen cevapların ortalamalarının doğruluğu test edilmiştir. Aşağıda bu işlemler aşamalı olarak belirtilmiştir.

Tablo 4.1.5. Ana Kriterlere Ait İkili Karşılaştırma Matrisi

Dil Becerileri	Konuşma	Dinleme-Anlama	Okuma	Yazma	Kelime Öğretimi	Dil Bilgisi Öğretimi	Kültür Aktarımı
Konuşma	1.00	2.45	2.61	2.62	1.95	3.86	2.74
Dinleme-Anlama	0.41	1.00	1.95	2.16	2.14	2.97	3.39
Okuma	0.38	0.51	1.00	2.48	1.66	2.94	2.83
Yazma	0.38	0.46	0.40	1.00	1.85	2.40	3.04
Kelime Öğretimi	0.51	0.47	0.60	0.54	1.00	2.66	2.77
Dil Bilgisi Öğretimi	0.26	0.34	0.34	0.42	0.38	1.00	2.70
Kültür Aktarımı	0.37	0.29	0.35	0.33	0.36	0.37	1.00

Tablo 4.1.5.'de her kriterin önem derecesini hesaplamak için her sütun ayrı ayrı toplanmıştır.

$$1+0.41+0.38+0.38+0.51+0.26+0.37 = 3.31$$

$$2.45+1+0.51+0.46+0.47+0.34+0.29 = 5.52$$

$$2.61+1.95+1+0.40+0.60+0.34+0.35 = 7.26$$

$$2.62+2.16+2.48+1+0.54+0.42+0.33 = 9.56$$

$$1.95+2.14+1.66+1.85+1+0.38+0.36 = 9.35$$

$$3.86+2.97+2.94+2.40+2.66+1+0.37 = 16.20$$

$$2.74+3.39+2.83+3.04+2.77+2.70+1 = 18.47$$

Tablo 4.1.6. Ana Kriterlere Ait Matris Hesaplama

Dil Becerileri	Konuşma	Dinleme-Anlama	Okuma	Yazma	Kelime Öğretimi	Dil Bilgisi Öğretimi	Kültür Aktarımı
	1	2.45	2.61	2.62	1.95	3.86	2.74
Konuşma	<u>3.31</u>	<u>5.52</u>	<u>7.26</u>	<u>9.56</u>	<u>9.35</u>	<u>16.20</u>	<u>18.47</u>
Dinleme-Anlama	0.41	1	1.95	2.16	2.14	2.97	3.39
	<u>3.31</u>	<u>5.52</u>	<u>7.26</u>	<u>9.56</u>	<u>9.35</u>	<u>16.20</u>	<u>18.47</u>
Okuma	0.38	0.51	1	2.48	1.66	2.94	2.83
	<u>3.31</u>	<u>5.52</u>	<u>7.26</u>	<u>9.56</u>	<u>9.35</u>	<u>16.20</u>	<u>18.47</u>
Yazma	0.38	0.46	0.40	1	1.85	2.40	3.04
	<u>3.31</u>	<u>5.52</u>	<u>7.26</u>	<u>9.56</u>	<u>9.35</u>	<u>16.20</u>	<u>18.47</u>
Kelime Öğretimi	0.51	0.47	0.60	0.54	1	2.66	2.77
	<u>3.31</u>	<u>5.52</u>	<u>7.26</u>	<u>9.56</u>	<u>9.35</u>	<u>16.20</u>	<u>18.47</u>
Dil Bilgisi Öğretimi	0.26	0.34	0.34	0.42	0.38	1	2.70
	<u>3.31</u>	<u>5.52</u>	<u>7.26</u>	<u>9.56</u>	<u>9.35</u>	<u>16.20</u>	<u>18.47</u>
Kültür Aktarımı	0.37	0.29	0.35	0.33	0.36	0.37	1
	<u>3.31</u>	<u>5.52</u>	<u>7.26</u>	<u>9.56</u>	<u>9.35</u>	<u>16.20</u>	<u>18.47</u>

Şekil 4.1.6.'da bu matristeki her bir eleman bulunan toplam değerlere bölünmüştür. Bölme sonucu elde edilen matris Tablo 4.1.7.'deki gibi şekillenmiştir.

Tablo 4.1.7. Ana Kriterlerin Önem Derecesi

Dil Becerileri	Konuşma	Dinleme-Anlama	Okuma	Yazma	Kelime Öğretimi	Dil Bilgisi Öğretimi	Kültür Aktarımı	Önem Derecesi
Konuşma	0.30	0.44	0.36	0.27	0.21	0.24	0.15	0.28
Dinleme-Anlama	0.12	0.18	0.27	0.23	0.23	0.18	0.18	0.20
Okuma	0.12	0.09	0.14	0.26	0.18	0.18	0.15	0.16
Yazma	0.12	0.08	0.06	0.10	0.20	0.15	0.16	0.12
Kelime Öğretimi	0.15	0.08	0.08	0.06	0.11	0.16	0.15	0.11
Dil Bilgisi Öğretimi	0.08	0.06	0.05	0.04	0.04	0.06	0.15	0.07
Kültür Aktarımı	0.11	0.05	0.05	0.03	0.04	0.02	0.05	0.05

Şekil 4.1.7.'de bölme sonucu oluşan matrislerin ortalamaları alınmış ve her bir kriterin önem derecesi bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre YDO Türkçe öğretiminde kullanılan edebi

metinlerin dil becerilerine etkisinde % 28 oranla konuşma becerisinde etkili bir biçimde kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Bu sıralamayı % 20 ile dinleme-anlama, % 16 ile okuma, % 12 ile yazma, % 11 ile kelime öğretimi, % 7 ile dil bilgisi ve % 5 ile kültür aktarımı bu sıralamayı takip etmiştir. Bu durumda yabancılara Türkçe öğretiminde gerek ders kitaplarında, kültür aktarımı bağlamında edebi metinlere gerektiği kadar yer verilmediği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte dilbilgisi ve kelime öğretiminde de edebi metinlerden faydalanılmadığı görülmektedir. Konuşma, dinleme-anlama ve okumaya yönelik edebi metinlerin ise yabancılara Türkçe öğretiminde yeterince kullanıldığı söylenebilir.

Bir sonraki aşamada tutarlılık testi yapılmıştır. Tutarlılık testi dil becerilerinin gelişiminde kullanılan edebi metinlerin önem derecelerinin güvenilirliğinin ölçülebilmesi için gereklidir. Tutarlılık testinde uygulanan aşamalar, hesaplamalar aşağıda adım adım belirtilmiştir. Tutarlılık testinin ilk aşaması ikili karşılaştırma matrisi ile önem dereceleri matrisinin çarpımıdır. Çarpım sonucu aşağıdaki rakamlara ulaşılmıştır.

$$\begin{pmatrix} 1.00 & 2.45 & 2.61 & 2.62 & 1.95 & 3.86 & 2.74 \\ 0.41 & 1.00 & 1.95 & 2.16 & 2.14 & 2.97 & 3.39 \\ 0.38 & 0.51 & 1.00 & 2.48 & 1.66 & 2.94 & 2.83 \\ 0.38 & 0.46 & 0.40 & 1.00 & 1.85 & 2.40 & 3.04 \\ 0.51 & 0.47 & 0.60 & 0.54 & 1.00 & 2.66 & 2.77 \\ 0.26 & 0.34 & 0.34 & 0.42 & 0.38 & 1.00 & 2.70 \\ 0.37 & 0.29 & 0.35 & 0.33 & 0.36 & 0.37 & 1.00 \end{pmatrix} \otimes \begin{pmatrix} 0.28 \\ 0.20 \\ 0.16 \\ 0.12 \\ 0.11 \\ 0.07 \\ 0.05 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \times 0.28 + 2.45 \times 0.20 + 2.61 \times 0.16 + 2.62 \times 0.12 + 1.95 \times 0.11 + 3.86 \times 0.07 + 2.74 \times 0.05 \\ 0.41 \times 0.28 + 1 \times 0.20 + 1.95 \times 0.16 + 2.16 \times 0.12 + 2.14 \times 0.11 + 2.97 \times 0.07 + 3.39 \times 0.05 \\ 0.38 \times 0.28 + 0.51 \times 0.20 + 1 \times 0.16 + 2.48 \times 0.12 + 1.66 \times 0.11 + 2.94 \times 0.07 + 2.83 \times 0.05 \\ 0.38 \times 0.28 + 0.46 \times 0.20 + 0.40 \times 0.16 + 1 \times 0.12 + 1.85 \times 0.11 + 2.40 \times 0.07 + 3.04 \times 0.05 \\ 0.51 \times 0.28 + 0.47 \times 0.20 + 0.60 \times 0.16 + 0.54 \times 0.12 + 1 \times 0.11 + 2.66 \times 0.07 + 2.77 \times 0.05 \\ 0.26 \times 0.28 + 0.34 \times 0.20 + 0.34 \times 0.16 + 0.42 \times 0.12 + 0.38 \times 0.11 + 1 \times 0.07 + 2.70 \times 0.05 \\ 0.37 \times 0.28 + 0.29 \times 0.20 + 0.35 \times 0.16 + 0.33 \times 0.12 + 0.36 \times 0.11 + 0.37 \times 0.07 + 1 \times 0.05 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2.14 \\ 1.52 \\ 1.22 \\ 0.92 \\ 0.84 \\ 0.50 \\ 0.38 \end{pmatrix}$$

İkinci adımda bu matrisin her bir elemanı önem derecelerine bölünerek bunların ortalaması alınmıştır.

$$\frac{2.14}{0.28} = 7.59, \frac{1.52}{0.20} = 7.61, \frac{1.22}{0.16} = 7.61, \frac{0.92}{0.12} = 7.41, \frac{0.84}{0.11} = 7.35, \frac{0.50}{0.07} = 7.29, \frac{0.38}{0.05} = 7.29$$

$$\frac{7.59 + 7.61 + 7.61 + 7.41 + 7.35 + 7.29 + 7.29}{7} = 7.45$$

Hesaplamalar sonucunda ortaya çıkan değerler $\frac{\lambda_{\max} - n}{n - 1}$ ortalama formülüne yerleştirilerek

yeni bir sonuca ulaşılmıştır ki bu λ_{\max} n matris boyutudur.

$$\frac{7.45 - 7}{7 - 1} = \frac{0.45}{6} = 0.075$$

Bu değer önceden belirlenen tutarlılık indeksine bölünerek tutarlılık oranı belirlenmiştir. 7x7 boyutundaki bir matris için tutarlılık indeks değeri 1.35'dir.

$$\frac{0.075}{1.35} = 0.056$$

Hesaplanan tutarlılık oranı 0.056 (%5,56) değeri 0,10 (%10) değerinden küçük olduğundan yapılan işlemin tutarlı olduğu anlaşılmaktadır.

Dil Becerilerinin Kazanımında Etkili Olan Edebi Metinlere Ait İkili Karşılaştırma Oranları ve Önem Dereceleri

Tablo 4.2.1. Dil Becerilerinin Kazanımında Etkili Olan Edebi Metinler Ait İkili Karşılaştırma Matrisi

Hangi Edebi Metin Etkili	Şiir	Hikaye	Roman	Fabl	Masal	Anı-Hatıra	Sohbet/Söyleşi	Günlük	Biyografi	Röportaj	Deneme	Tiyatro	Mektup	Fıkra/Gülmece	Atasözü/Deyim	Saymaca/Tekerleme
Şiir	1.00	1.36	1.78	1.49	1.36	1.89	1.74	2.06	2.02	1.99	1.60	1.36	2.03	1.45	1.97	1.48
Hikaye	0.73	1.00	2.97	2.56	1.93	2.40	2.31	2.84	3.19	3.36	3.22	2.43	2.61	2.33	2.65	3.90
Roman	0.56	0.34	1.00	2.58	1.57	1.73	2.05	2.20	2.44	3.00	2.70	2.38	2.37	2.06	2.47	2.74
Fabl	0.67	0.39	0.39	1.00	1.58	2.26	2.43	2.53	2.96	3.29	3.17	2.49	2.92	2.10	2.09	2.77
Masal	0.73	0.52	0.64	0.63	1.00	2.99	3.03	3.18	3.72	3.75	3.62	2.64	3.03	2.68	2.45	3.02
Anı-Hatıra	0.53	0.42	0.58	0.44	0.33	1.00	1.84	1.80	2.29	2.47	2.63	2.75	2.37	2.92	2.47	2.96
Sohbet/Söyleşi	0.57	0.43	0.49	0.41	0.33	0.54	1.00	1.87	2.34	2.30	2.71	2.54	2.24	2.79	2.86	3.02
Günlük	0.48	0.35	0.45	0.40	0.31	0.56	0.54	1.00	2.31	2.10	2.52	2.66	2.11	2.79	2.78	3.30
Biyografi	0.49	0.31	0.41	0.34	0.27	0.44	0.43	0.43	1.00	1.60	1.73	2.35	1.49	2.69	2.44	2.84
Röportaj	0.50	0.30	0.33	0.30	0.27	0.41	0.43	0.48	0.62	1.00	2.29	2.80	2.17	3.21	2.71	3.09
Deneme	0.63	0.31	0.37	0.31	0.28	0.38	0.37	0.40	0.58	0.44	1.00	2.77	1.58	2.38	1.91	2.67
Tiyatro	0.74	0.41	0.42	0.40	0.38	0.36	0.39	0.38	0.43	0.36	0.36	1.00	3.82	2.96	2.60	3.44
Mektup	0.49	0.38	0.42	0.34	0.33	0.42	0.45	0.48	0.67	0.46	0.63	0.26	1.00	2.60	2.42	2.47
Fıkra/Gülmece	0.69	0.43	0.49	0.48	0.37	0.34	0.36	0.36	0.37	0.31	0.42	0.34	0.38	1.00	1.82	2.48
Atasözü/Deyim	0.51	0.38	0.40	0.48	0.41	0.40	0.35	0.36	0.41	0.37	0.52	0.38	0.41	0.55	1.00	2.17
Saymaca/Tekerleme	0.68	0.26	0.36	0.36	0.33	0.34	0.33	0.30	0.35	0.32	0.37	0.29	0.41	0.40	0.46	1.00

Tablo 4.2.1’de elde edilen ikili karşılaştırma matrisinden önem derecesi ve tutarlılık oranı hesaplandığında Tablo 4.2.3 oluşmuştur.

Tablo 4.2.3. Dil Becerilerinin Kazanımındaki Edebi Metinler Açısından Alt Kriterlerin Önem Dereceleri ve Tutarlılık Oranı

	Önem Derecesi	Tutarlılık
Şiir	0.09	
Hikaye	0.13	
Roman	0.09	
Fabl	0.09	
Masal	0.10	
Anı-Hatıra	0.07	
Sohbet/Söyleşi	0.07	
Günlük	0.06	
Biyografi	0.05	7.60%
Röportaj	0.05	
Deneme	0.04	
Tiyatro	0.05	
Mektup	0.04	
Fıkra/Gülmece	0.03	
Atasözü/Deyim	0.03	
Saymaca/Tekerleme	0.02	

Dil becerilerinin kazanımındaki edebi metinlerin önem derecelerine bakıldığında % 13 ile hikayenin en etkili edebi metin olduğu saptanmıştır. Masal % 10 ile ikinci sırada yer almaktadır. Önem derecesi sıralamasına şiir, roman ve fabl % 9, anı-hatıra, sohbet-söyleşi % 7, günlük % 6, biyografi, röportaj ve tiyatro % 5, deneme ve mektup % 4, fıkra-gülmece ile atasözü-deyimler % 3, saymaca-tekerlemeler % 2 olarak ölçülmüştür.

Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin YDO Türkçe öğretiminde edebi metinlerden hikayeyi daha fazla kullandıkları, bunu masal, şiir, roman ve fabl takip ettiği sonucu çıkmaktadır. Atasözü, deyim, tekerleme ve saymacanın düşük çıkması katılımcıların bunları edebi metin olarak görmediklerini, fıkrayı ise kültür aktarımında değerlendirmiş olma olasılığı ile açıklamak mümkündür. Mektup ise artık kullanılmadığı, onun yerine elektronik posta ve diğer mesajlaşma programlarının kullanıldığı düşünüldüğünde oranın az çıkması normaldir. Ders kitaplarında ve okuma kitaplarındaki edebi metinlerin bu bağlamda değerlendirilerek hazırlanması doğru olabilir.

Konuşma Kriteri Açısından Alt Kriterlere Ait İkili Karşılaştırma Oranları ve Önem Dereceleri

Tablo 4.3.1. Konuşma Kriteri Açısından Alternatiflere Ait İkili Karşılaştırma Matrisi

Konuşma	Şiir	Hikaye	Fabl	Masal	Anı-Hatıra	Sohbet/Söyleşi	Röportaj	Tiyatro	Fıkra/Gülmece	Atasözü/Deyim	Saymaca/Tekerleme
Şiir	1.00	2.21	2.47	1.82	2.62	2.46	2.72	2.22	2.03	2.27	2.51
Hikaye	0.45	1.00	2.59	1.69	1.92	2.06	2.80	2.79	2.23	2.59	2.99
Fabl	0.40	0.39	1.00	1.59	1.73	1.95	2.24	1.77	1.77	1.79	2.22
Masal	0.55	0.59	0.63	1.00	4.91	1.99	2.51	2.21	1.92	6.36	6.96
Anı-Hatıra	0.38	0.52	0.58	0.20	1.00	1.54	2.20	1.86	1.69	1.84	2.83
Sohbet/Söyleşi	0.41	0.49	0.51	0.50	0.65	1.00	1.85	2.16	2.24	2.33	3.01
Röportaj	0.37	0.36	0.45	0.40	0.45	0.54	1.00	2.17	2.48	1.96	2.80
Tiyatro	0.45	0.36	0.56	0.45	0.54	0.46	0.46	1.00	2.43	2.34	3.26
Fıkra/Gülmece	0.49	0.45	0.56	0.52	0.59	0.45	0.40	0.41	1.00	2.07	2.13
Atasözü/Deyim	0.44	0.39	0.56	0.16	0.54	0.43	0.51	0.43	0.48	1.00	1.80
Saymaca/Tekerleme	0.40	0.33	0.45	0.14	0.35	0.33	0.36	0.31	0.47	0.55	1.00

Tablo 4.3.1.'da elde edilen ikili karşılaştırma matrisinden önem derecesi ve tutarlılık oranı hesaplandığında Şekil 4.3.2 oluşmuştur.

Tablo 4.3.2. Konuşma Kriteri Açısından Alt Kriterlere Ait Önem Derecesi ve Tutarlılık Oranı

Konuşma	Önem Derecesi	Tutarlılık
Şiir	0.17	6.31%
Hikaye	0.15	
Fabl	0.10	
Masal	0.15	
Anı-Hatıra	0.08	
Sohbet/Söyleşi	0.08	
Röportaj	0.07	
Tiyatro	0.07	
Fıkra/Gülmece	0.05	
Atasözü/Deyim	0.04	
Saymaca/Tekerleme	0.03	

Tablo 4.3.2.'ye göre YDO Türkçe öğretiminde konuşma becerisinin geliştirilmesinde en etken edebi metnin % 17'lik oranla şiir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İkinci önem derecesine ise

% 15 oranı ile hikaye ve masal yer almaktadır. Fabl % 10 ile üçüncü, anı-hatıra ve sohbet-söyleşi % 8, röportaj ve tiyatro % 7, fıkra-gülmece % 5, atasözü-deyim % 4, saymaca ve tekerleme ise % 3 değerinde konuşma yetisinin geliştirilmesinde kullanıldığı belirlenmiştir.

Bazı milletlerden öğrencilerin Türkçedeki bazı sesleri çıkarmada yaşadıkları problemleri şiirlerin sağlayacağı kolaylıkla aşılabileceğini ifade eden Artuç, Türkçe öğrenenlerin telaffuz becerilerinin gelişiminde de katkı sağlayacağını düşünmektedir (Artuç, 2014:18).

Şiirin çeşitleri ve özellikleri dikkate alınarak sınıf seviyesine uygun seçilmesi öğrencilerin severek dili öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. Yabancı dil eğitim materyali olarak zengin bir kaynak niteliğinde olan şiirin, öğretim sürecinde uygun yöntem, teknik ve etkinlik ile sunulduğunda dilin gelişimine katkı sağlar (Ögeyik, 2007:2). Türkçe olimpiyatlarında şiir kategorisinin ön plana çıkmış olması bu sonucu etkileyen bir olgu olarak düşünülebilir. Araştırmada elde edilen sonuç da bu olguyu desteklemektedir.

Dinleme-Anlama Kriteri Açısından Alt Kriterlere Ait İkili Karşılaştırma Oranları ve Önem Dereceleri

Tablo 4.4.1. Dinleme-Anlama Kriteri Açısından Alt Kriterlere Ait İkili Karşılaştırma Matrisi

Dinleme/Anlama	Şiir	Hikaye	Fabl	Masal	Anı-Hatıra	Sohbet/Söyleşi	Röportaj	Tiyatro	Fıkra/Gülmece	Atasözü/Deyim	Saymaca/Tekerleme
Şiir	1.00	1.31	3.37	3.07	3.22	2.92	3.29	2.46	2.40	2.81	2.66
Hikaye	0.76	1.00	2.14	1.72	1.94	2.13	2.67	2.76	2.39	2.81	3.40
Fabl	0.30	0.47	1.00	1.47	1.57	1.83	2.24	1.89	1.70	2.28	2.37
Masal	0.33	0.58	0.68	1.00	2.16	2.16	2.15	2.00	1.98	2.45	2.49
Anı-Hatıra	0.31	0.51	0.64	0.46	1.00	1.50	1.91	1.89	1.84	2.16	2.36
Sohbet/Söyleşi	0.34	0.47	0.55	0.46	0.67	1.00	1.74	2.02	2.17	2.33	2.78
Röportaj	0.30	0.38	0.45	0.46	0.52	0.57	1.00	2.15	2.46	2.45	2.32
Tiyatro	0.41	0.36	0.53	0.50	0.53	0.49	0.47	1.00	2.47	2.96	3.31
Fıkra/Gülmece	0.42	0.42	0.59	0.51	0.54	0.46	0.41	0.40	1.00	2.11	2.38
Atasözü/Deyim	0.36	0.36	0.44	0.41	0.46	0.43	0.41	0.34	0.47	1.00	1.84
Saymaca/Tekerleme	0.38	0.29	0.42	0.40	0.42	0.36	0.43	0.30	0.42	0.54	1.00

Tablo 4.4.1’de elde edilen ikili karşılaştırma matrisinden önem derecesi ve tutarlılık oranı hesaplandığında Tablo 4.4.2 oluşmuştur.

Tablo 4.4.2. Dinleme-Anlama Kriteri Açısından Alt Kriterlere Önem Derecesi ve Tutarlılık Oranı

Dinleme-Anlama	Önem Derecesi	Tutarlılık
Şiir	0.20	
Hikaye	0.15	
Fabl	0.10	
Masal	0.11	
Anı-Hatıra	0.08	
Sohbet/Söyleşi	0.08	4.85%
Röportaj	0.07	
Tiyatro	0.07	
Fıkra/Gülmece	0.06	
Atasözü/Deyim	0.04	
Saymaca/Tekerleme	0.04	

Araştırma bulgularına göre YDO Türkçe dinleme-anlama becerisi kazanımındaki edebi metinlerin önem sıralamasına bakıldığında yine % 20 ile şiir olduğu anlaşılmaktadır. Şiirin dinleti yönünün önemli bir etken olduğu düşünülecek olursa deneklerin bu bağlamda dinleme-anlama becerisinin gelişiminde şiir seçeneğini önemli bir etken olarak gördükleri düşünülebilir.

Tablo 4.4.2.'ye göre şiirden sonra % 15 ile hikaye ikinci derecede dinleme becerisinin gelişiminde önemli yardımcı materyal olduğu anlaşılmaktadır. Şiirde olduğu gibi hikayeninde dinleti yönünün güçlü olması bu sonucu etkilemiştir.

% 11'lik oranla dinleme becerisinin gelişiminde üçüncü derece öneme sahip edebi metin masallardır. Masalların dil ve anlatım özelliklerinin, dil öğretimi açısından önemi üzerinde duran Yavuz (2009) bu durumu; "Masallarda dil yalın bir Türkçedir. Anlatımda betimlemeler oldukça az yer alır. Masalın bütününe hareketli bir dil hakimdir. Böyle olunca da betimleme değil, eylem ağırlıklıdır. Genellikle sıfatlar az kullanılırken, fiiler çok kullanılır. Bu da hareketliliği sağlayan temel öğedir" şeklinde açıklar. Bu bağlamda masalların dilinin yalın olması öğrencilerin anlamalarını kolaylaştırmaktadır.

Bununla birlikte dinleme becerisi gelişimine yardımcı edebi metinler sırasıyla % 10 oranla fabl, % 8 anı-hatıra ve sohbet/söyleşi, % 7 ile röportaj ve tiyatro, % 6 fıkra-gülmece, % 4 atasözü-deyim ve saymaca-tekerleme olarak sıralanmaktadır. Seslendirilmiş şiirler, hikayeler ve masalların

mevcut olması ve öğreticilerin bunlara kolay ulaşması sonuçların yüksek çıkmasını etki etmiş olabilir.

Okuma Kriteri Açısından Alt Kriterlere Ait İkili Karşılaştırma Oranları ve Önem Dereceleri

Tablo 4.5.1. Okuma Kriteri Açısından Alt Kriterlere Ait İkili Karşılaştırma Matrisi

Okuma	Şiir	Hikaye	Roman	Fabl	Masal	Anı-Hatıra	Deneme	Mektup	Fıkra/Gülmece
Şiir	1.00	1.08	4.64	2.91	1.83	3.25	2.34	2.61	2.83
Hikaye	0.93	1.00	5.56	3.33	3.22	3.34	4.15	2.41	3.35
Roman	0.22	0.18	1.00	2.43	2.11	2.23	2.28	2.41	2.48
Fabl	0.34	0.30	0.41	1.00	1.33	1.54	1.83	2.02	1.71
Masal	0.55	0.31	0.47	0.75	1.00	4.68	4.37	4.77	4.80
Anı-Hatıra	0.31	0.30	0.45	0.65	0.21	1.00	1.81	1.84	2.12
Deneme	0.43	0.24	0.44	0.55	0.23	0.55	1.00	1.67	2.01
Mektup	0.38	0.41	0.41	0.50	0.21	0.54	0.60	1.00	2.17
Fıkra/Gülmece	0.35	0.30	0.40	0.58	0.21	0.47	0.50	0.46	1.00

Tablo 4.5.1’de elde edilen ikili karşılaştırma matrisinden önem derecesi ve tutarlılık oranı hesaplandığında Tablo 4.5.2 oluşmuştur.

Tablo 4.5.2. Okuma Kriteri Açısından Alt Kriterlere Önem Derecesi ve Tutarlılık Oranı

Okuma	Önem Derecesi	Tutarlılık
Şiir	0.20	
Hikaye	0.23	
Roman	0.12	
Fabl	0.08	
Masal	0.15	8.56%
Anı-Hatıra	0.07	
Deneme	0.06	
Mektup	0.05	
Fıkra/Gülmece	0.04	

Şekil 4.5.2.'ye göre YDO Türkçe okuma becerisi öğretiminde % 23'lük oranla hikaye en önemli edebi metin olarak tespit edilmiştir. YDO Türkçe okuma becerisinin gelişiminde şiir % 20 ile ikinci derecede öneme sahip edebi metin olarak tesbit edilmiştir. Şiirin yüksek çıkmasında araştırmaya katılan öğretmenlerin şiir okumayı (ezberden veya metinden) okuma yetisi ile ilişkilendirmelerinden kaynaklanabilir.

Araştırma sonucunda YDO Türkçe okuma becerisinin gelişiminde % 15'lik oranla edebi metinlerden masalın önemine katılımcılar dikkat çekmişlerdir. Özellikle temel seviyede öğrencilerin okuma becerilerinin geliştirilmesinde basit cümlelerden oluşan masalların önemi büyüktür.

Elde edilen sonuçlara göre roman % 12'lük oranla YDO Türkçe okuma becerisinin gelişimini etkileyen diğer önemli bir edebi metindir. Özellikle orta ve ileri seviyede gençlerin ilgisini çekecek romanlar bu bağlamda önem arz etmektedir.

Bu sıralamayı % 8 ile fabl, % 7 ile anı-hatıra, % 6 ile deneme, % 5 ile mektup ve % 4 ile fıkra-gülmece takip etmektedir. Özellikle okuma becerisinin gelişiminde öğretmenlerin dersi monotonluktan kurtaracak edebi metinler ayrı bir öneme sahiptir.

Anlaşılabilir edebi metinler aracılığıyla dil edinim sürecinin hızlanacağını ifade eden Keskin ve Okur'a göre yeni konuların sunumu, kelime, dilbilgisi ve deyimlerin öğretiminde edebi metinleri iyi bir model olarak görmektedir (Keskin ve Okur, 2013:294)

Yazma Kriteri Açısından Alt Kriterlere Ait İkili Karşılaştırma Oranları ve Önem Dereceleri

Tablo 4.6.1. Yazma Kriteri Açısından Alt Kriterlere Ait İkili Karşılaştırma Matrisi

Yazma	Şiir	Hikaye	Masal	Anı- Hatıra	Günlük	Biyografi	Deneme	Mektup
Şiir	1.00	1.33	1.17	1.13	1.06	1.30	1.03	1.53
Hikaye	0.75	1.00	2.06	1.63	1.82	2.27	2.77	1.98
Masal	0.86	0.49	1.00	2.17	2.14	2.17	2.19	2.22
Anı- Hatıra	0.89	0.61	0.46	1.00	1.59	1.71	1.98	1.74
Günlük	0.94	0.55	0.47	0.63	1.00	2.16	2.09	2.00
Biyografi	0.77	0.44	0.46	0.58	0.46	1.00	1.73	1.94
Deneme	0.97	0.36	0.46	0.51	0.48	0.58	1.00	1.53
Mektup	0.66	0.50	0.45	0.57	0.50	0.52	0.65	1.00

Tablo 4.6.1’de elde edilen ikili karşılaştırma matrisinden önem derecesi ve tutarlılık oranı hesaplandığında Şekil 4.6.2 oluşmuştur.

Tablo 4.6.2. Yazma Kriteri Açısından Alt Kriterlere Önem Derecesi ve Tutarlılık Oranı

Yazma	Önem Derecesi	Tutarlılık
Şiir	0.14	3.71%
Hikaye	0.19	
Masal	0.17	
Anı-Hatıra	0.13	
Günlük	0.12	
Biyografi	0.09	
Deneme	0.08	
Mektup	0.07	

YDO Türkçe yazma becerisinin gelişiminde en etkili edebi metin olarak % 19 oranla hikaye olduğu sonucu Tablo 4.6.2’de görülmektedir. Yazma becerisinin gelişiminde ikinci derecede etkili edebi metin olarak katılımcılar % 17 oranla masal üzerinde birleşmişlerdir. Yazma çalışması olarak Kıbrıs (2008), masalın bakış açısı, kişiler, yer ve zamanı değiştirilerek masalın yeniden yazılması istenebileceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda masallar yazma becerisinin kazanımında kullanıldığı görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre YDO Türkçe yazma becerisi öğretiminde diğer edebi metinler % 14 ile şiir, anı-hatıra % 13, günlük % 12, biyografi % 9, deneme % 8 ve mektup % 7 olarak sıralanmıştır.

Kelime Öğretimi Kriteri Açısından Alt Kriterlere Ait İkili Karşılaştırma Oranları ve Önem Dereceleri

Tablo 4.7.1. Kelime Öğretimi Kriteri Açısından Alternatiflere Ait İkili Karşılaştırma Matrisi

Kelime Öğretimi	Şiir	Hikaye	Roman	Fabl	Masal	Anı-Hatıra	Günlük	Biyografi	Deneme	Tiyatro	Mektup	Fıkra/Gülmece	Atasözü/Deyim	Saymaca/Tekerleme
Şiir	1.00	1.10	1.39	1.20	1.41	1.14	2.01	1.31	1.58	1.45	1.82	1.79	1.64	1.37
Hikaye	0.91	1.00	1.87	1.83	1.49	1.62	2.23	2.68	2.10	1.97	2.50	2.02	2.38	2.73
Roman	0.72	0.54	1.00	1.87	1.64	1.98	2.20	2.78	2.10	2.20	2.47	1.93	2.29	2.59
Fabl	0.84	0.55	0.54	1.00	1.38	1.45	2.03	2.54	2.12	1.69	2.03	1.65	2.10	2.34
Masal	0.71	0.67	0.61	0.73	1.00	1.93	2.24	2.71	2.27	2.20	2.55	2.01	2.24	2.50
Anı-Hatıra	0.88	0.62	0.50	0.69	0.52	1.00	1.65	2.01	1.77	1.93	1.77	2.14	2.13	2.57
Günlük	0.50	0.45	0.45	0.49	0.45	0.61	1.00	1.98	1.81	1.86	1.45	1.98	1.95	2.38
Biyografi	0.76	0.37	0.36	0.39	0.37	0.50	0.50	1.00	1.53	1.62	1.51	1.90	2.15	2.20
Deneme	0.63	0.48	0.48	0.47	0.44	0.56	0.55	0.65	1.00	1.87	1.64	1.85	1.94	2.36
Tiyatro	0.69	0.51	0.45	0.59	0.46	0.52	0.54	0.62	0.53	1.00	2.08	2.24	2.32	2.34
Mektup	0.55	0.40	0.41	0.49	0.39	0.57	0.69	0.66	0.61	0.48	1.00	1.97	2.19	2.22
Fıkra/Gülmece	0.56	0.49	0.52	0.60	0.50	0.47	0.51	0.53	0.54	0.45	0.51	1.00	1.73	1.99
Atasözü/Deyim	0.61	0.42	0.44	0.48	0.45	0.47	0.51	0.47	0.51	0.43	0.46	0.58	1.00	1.75
Saymaca/Tekerleme	0.73	0.37	0.39	0.43	0.40	0.39	0.42	0.45	0.42	0.43	0.45	0.50	0.57	1.00

Tablo 4.7.1’de elde edilen ikili karşılaştırma matrisinden önem derecesi ve tutarlılık oranı hesaplandığında Şekil 4.7.2 oluşmuştur.

Tablo 4.7.2. Kelime Öğretimi Kriteri Açısından Alt Kriterlere Ait Önem Derecesi ve Tutarlılık Oranı

Kelime Öğretimi	Önem Derecesi	Tutarlılık
Şiir	0.09	3.44%
Hikaye	0.12	
Roman	0.11	
Fabl	0.09	
Masal	0.10	
Anı-Hatıra	0.08	
Günlük	0.07	
Biyografi	0.06	
Deneme	0.06	
Tiyatro	0.06	
Mektup	0.05	
Fıkra/Gülmece	0.04	
Atasözü/Deyim	0.04	
Saymaca/Tekerleme	0.03	

Araştırmada kelime öğretiminde hikaye % 12 ile birinci sırada, romanın ise % 11 ile ikinci sırada yazma becerisi kazanımında kullanıldığı anlaşılmıştır. Günlük konuşmada geçen kelimelerin dışındaki terimleri öğrencilerin hikaye ve roman üzerinden öğrendiklerini söylemek mümkündür.

Sıralamayı % 10 ile masallar, % 9 ile şiir ve fabl, % 8 ile anı-hatıra, % 7 ile günlük, % 6 ile deneme, biyografi ve tiyatro, % 5 ile mektup, % 4 fıkra-gülmece ve atasözü-deyimler, % 3 ile saymaca-tekerleme şeklinde takip etmiştir.

Edebi metinlerin kelime öğretimindeki rolü bağlamında değerlendirildiğinde kelimeyi farklı boyutlarıyla ele almak ve metinlerin işlenişinde tüm boyutlarıyla değerlendirmek gerekmektedir ve kelimenin;

a. Sözlük anlamı,	c. Kültür içindeki anlamı,
b. Cümle içindeki anlamı,	d. İletişim içindeki anlamı

olmak üzere dört yönünün olması ve bu yönlerin kavratılmasında edebi metinler büyük bir öneme sahiptir. Bu yaklaşım edebi metinlerin kelime öğretiminde sadece sözlük anlamlarının dışında farklı anlamlarının da öğretilmesinde kullanılma gerekliliğini ortaya koymaktadır (Üstten, 2010). Bu bağlamda edebi metinlerin araçsallığının önemi daha çok anlaşılmaktadır.

Dilbilgisi Kriteri Açısından Alt Kriterlere Ait İkili Karşılaştırma Oranları ve Önem Dereceleri

Tablo 4.8.1. Dil Bilgisi Kriteri Açısından Alt Kriterlere Ait İkili Karşılaştırma Matrisi

Dilbilgisi Öğretimi	Şiir	Hikaye	Roman	Fabl	Masal	Anı-Hatıra	Günlük	Deneme	Mektup
Şiir	1.00	1.11	1.33	1.24	1.44	1.45	1.00	1.12	2.20
Hikaye	0.90	1.00	1.64	2.22	1.77	1.82	2.23	2.00	2.25
Roman	0.75	0.61	1.00	2.10	1.79	1.89	2.00	2.10	2.03
Fabl	0.80	0.45	0.48	1.00	1.35	1.74	1.91	1.91	1.78
Masal	0.69	0.56	0.56	0.74	1.00	1.80	6.40	2.10	2.01
Anı-Hatıra	0.69	0.55	0.53	0.57	0.56	1.00	1.67	1.76	1.72
Günlük	1.00	0.45	0.50	0.52	0.16	0.60	1.00	1.80	1.52
Deneme	0.89	0.50	0.48	0.52	0.48	0.57	0.56	1.00	1.51
Mektup	0.45	0.45	0.49	0.56	0.50	0.58	0.66	0.66	1.00

Tablo 4.8.1’de elde edilen ikili karşılaştırma matrisinden elde edilen önem dereceleri ve tutarlılık oranları hesaplandığında Şekil 4.8.2 oluşmuştur.

Tablo 4.8.2. Dilbilgisi Kriteri Açısından Alt Kriterlerin Önem Dereceleri ve Tutarlılık Oranları

Dilbilgisi Öğretimi	Önem Derecesi	Tutarlılık
Şiir	0.13	
Hikaye	0.17	
Roman	0.15	
Fabl	0.11	
Masal	0.14	4.86%
Anı-Hatıra	0.09	
Günlük	0.08	
Deneme	0.07	
Mektup	0.06	

Dilbilgisi öğretiminde edebi metinlerin önem dereceleri hikaye % 17, % 15 roman, % 14 masal, % 13 şiir, % 11 fabl, % 9 anı-hatıra, % 8 günlük, % 7 deneme ve % 6 oranla mektup şeklinde sıralanmıştır. Seçilecek uygun edebi metinlerle dilbilgisinin kural ve kalıplarına işlerlik kazandırılabilir. Temizkan (2012, 135) yazılı metinlerden uzak öğretilecek dilbilgisinin öğrencilerde ezberciliği ön plana çıkardığını, bu şekliyle öğrenci günlük hayattan kopuk, öğrencinin ihtiyacını karşılamayan bir öğrenmenin gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda dilbilgisinin konularının metinlerden hareketle öğretilmeye çalışılması sırasında öğretmenin verdiği örneklerdeki benzerliklerden yola çıkarak öğrenci kurallara ulaşmaya çalışır. Bu manada Dil yapılarının kavratılmasında, öğretilen yapıların pekiştirilmesinde edebi metinlerin araçsallığı yadsınamaz öneme sahip olduğu söylenebilir.

Kültür Aktarımı Kriteri Açısından Alt Kriterlere Ait İkili Karşılaştırma ve Önem Dereceleri

Tablo 4.9.1. Kültür Aktarımı Kriteri Açısından Alt Kriterlere Ait İkili Karşılaştırma Matrisi

Kültür Aktarımı	Şiir	Hikaye	Roman	Fabl	Masal	Anı-Hatıra	Sohbet/Söyleşi	Günlük	Röportaj	Deneme	Tiyatro	Mektup	Fıkra/Gülmece	Atasözü/Deyim
Şiir	1.00	1.10	1.45	1.39	1.53	1.20	1.44	1.47	1.47	1.31	1.22	1.54	1.37	1.11
Hikaye	0.91	1.00	1.65	2.30	1.94	2.34	1.90	2.45	2.56	2.43	1.76	2.48	2.08	1.95
Roman	0.69	0.60	1.00	2.64	1.91	2.59	2.43	2.71	2.56	2.41	1.74	2.61	2.25	1.98
Fabl	0.72	0.44	0.38	1.00	1.62	2.42	2.50	2.70	2.69	2.52	1.79	2.54	1.91	1.58
Masal	0.65	0.51	0.52	0.62	1.00	2.55	2.62	2.86	3.00	2.91	2.36	2.80	2.16	1.96
Anı-Hatıra	0.83	0.43	0.39	0.41	0.39	1.00	1.82	1.82	1.79	1.91	2.00	1.77	2.14	2.17
Sohbet/Söyleşi	0.70	0.53	0.41	0.40	0.38	0.55	1.00	2.16	1.73	2.01	1.53	2.16	2.12	1.90
Günlük	0.68	0.41	0.37	0.37	0.35	0.55	0.46	1.00	1.63	1.85	1.86	1.67	1.72	1.73
Röportaj	0.68	0.39	0.39	0.37	0.33	0.56	0.58	0.61	1.00	1.94	1.66	1.82	1.86	1.96
Deneme	0.76	0.41	0.41	0.40	0.34	0.52	0.50	0.54	0.52	1.00	1.84	1.48	1.67	1.69
Tiyatro	0.82	0.57	0.57	0.56	0.42	0.50	0.65	0.54	0.60	0.54	1.00	2.38	2.40	2.16
Mektup	0.65	0.40	0.38	0.39	0.36	0.57	0.46	0.60	0.55	0.68	0.42	1.00	1.70	1.67
Fıkra/Gülmece	0.73	0.48	0.44	0.52	0.46	0.47	0.47	0.58	0.54	0.60	0.42	0.59	1.00	1.48
Atasözü/Deyim	0.90	0.51	0.51	0.63	0.51	0.46	0.53	0.58	0.51	0.59	0.46	0.60	0.67	1.00

Tablo 4.9.1’de elde edilen ikili karşılaştırma matrisinden önem dereceleri ve tutarlılık oranı hesaplandığında Tablo 4.9.2 oluşmuştur.

Tablo 4.9.2. Kültür Aktarımı Kriteri Açısından Alt Kriterlere Önem Derecesi ve Tutarlılık Oranı

Kültür Aktarımı	Önem Derecesi	Tutarlılık
Şiir	0.09	4.87%
Hikaye	0.12	
Roman	0.12	
Fabl	0.10	
Masal	0.10	
Anı-Hatıra	0.07	
Sohbet/Söyleşi	0.07	
Günlük	0.06	
Röportaj	0.05	
Deneme	0.05	
Tiyatro	0.06	
Mektup	0.04	
Fıkra/Gülmece	0.04	
Atasözü/Deyim	0.04	

Araştırmada YDO Türkçe kültür aktarımında edebi metin olarak % 12 ile roman ve hikaye en önemli türler olarak saptanmıştır. Bu sırayı % 10 ile masal ve fabl takip etmektedir. Şiir % 9, anı-hatıra, ve sohbet-söyleşi % 7, günlük ve tiyatro % 6, röportaj ve deneme % 5, mektup, fıkra-gülmece ve atasözü-deyimler ise % 4 oranında önem derecesine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Yabancı dil öğretimi, aynı zamanda kültür öğretimidir. İnsanlar ait oldukları toplumun ve o topluma ait kültürün kelimeleriyle kendilerini ifade etmektedirler. Bütün bunların bir kültür geçmişi olması gerekmektedir. Bu sebeple öğretilen dilin toplumunun yapısı ve sosyal değerleri dikkate alınarak dili kendi mantığının dışında öğretmek o yabancı dili öğrenmeyi zorlaştıracaktır (Pehlivan, 2007:12). Bu bağlamda edebi metinlerin kullanılmasıyla öğretilen dilin kültürüyle beraber verilmesi sağlanmış olacaktır. Öğrenciler kendi kültürü ile yabancı kültür arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları karşılaştırarak dünyaya hoşgörü ile bakacaktır.

Er vd. (2012) edebi metinlerin özellikle yazılı ve görsel materyallerin en önemli niteliğinin birer kültür taşıyıcısı olduğunu belirtmekte ve yabancılara Türkçe öğretimi için kullanılacak ders kitaplarının Türk kültürünü yansıtacak nitelikte hazırlanmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda Türk kültürünü yansıtan öğelerle bezeli hazırlanacak dil öğretim materyalleri yabancıların Türkçeyi zevkli ve aynı zamanda kalıcı bir şekilde öğrenmelerine olanak sağladığı düşünülebilir.

Edebi Metinlerin Dil Seviyeleriyle İlişkisi

Araştırmada çok seçenekli metodla edebi metinlerin dil seviyeleriyle olan ilişkileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda şiir, hikaye, roman, fabl, masal, anı-hatıra, sohbet-söyleşi, günlük, biyografi, röportaj, deneme, tiyatro, mektup, fıkra-gülmece, atasözü-deyim ve saymaca-tekerleme teker teker dil seviyeleriyle karşılaştırılmış, hangi edebi metnin hangi seviyede daha çok kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.10.1a Edebi Metinlerin Dil Seviyeleri İle İlişkisi

Edebi Metinler	Şiir	Roman	Hikaye	Masal	Fabl	Sohbet-Söyleşi	Anı-Hatıra	Günlük
Dil seviyeleri								
A1	2.9%	.9%	4.0%	7.8%	11.5%	3.0%	1.9%	6.1%
A2	9.8%	6.4%	18.8%	16.7%	13.3%	11.9%	15.2%	15.2%
B1	18.6%	12.8%	15.8%	14.7%	17.1%	14.9%	17.1%	14.1%
B2	13.7%	16.5%	16.8%	12.7%	15.2%	15.8%	17.1%	14.1%
C1	14.7%	26.6%	9.9%	14.7%	11.4%	14.9%	14.3%	13.1%
C2	17.6%	26.6%	11.9%	12.7%	13.3%	16.8%	13.3%	14.1%
HEPSI	21.6%	10.1%	22.8%	20.6%	19.0%	19.8%	19.0%	20.2%
HICBIRI	1.0%	0%	0%	0%	0%	3.0%	1.9%	3.0%

Tablo 4.10.1b Edebi Metinlerin Dil Seviyeleri İle İlişkisi

Edebi Metinler	Biyografi	Röportaj	Deneme	Tiyatro	Mektup	Fıkra-Gülmece	Atasözü-Deyim	Saymaca-Tekerleme
Dil seviyeleri								
A1	7.4%	7.4%	2.1%	3.8%	16.4%	5.3%	4.7%	16.4%
A2	15.8%	14.7%	7.4%	12.3%	17.3%	16.8%	12.3%	14.4%
B1	15.8%	13.7%	11.7%	16.0%	13.3%	14.2%	15.1%	13.3%
B2	10.5%	14.7%	19.1%	17.0%	12.2%	14.2%	13.2%	10.0%
C1	14.7%	11.6%	18.1%	17.9%	16.3%	14.2%	16.0%	4.4%
C2	16.8%	16.8%	25.5%	16.0%	18.4%	15.0%	15.1%	6.7%
HEPSI	16.8%	17.9%	14.9%	17.0%	3.1%	19.5%	22.6%	28.9%
HICBIRI	2.1%	3.2%	1.1%	0%	0%	.9%	.9%	7.8%

Tablo 4.10.1a ve 4.10.1b'deki edebi metinlerin dil seviyeleri ile ilişkisi incelendiğinde A1 seviyesinde en çok kullanılan edebi metin % 16.4 ile mektup ve saymaca, % 11.5 ile fabl şeklinde sıralanmaktadır. Temel seviyedeki söz varlığına bakıldığında dildeki en çok kullanılan yapıları içermesi bağlamında mektuplar günlük dilin kullanıldığı en etkili edebi metinlerdendir. Teknolojinin ilerlemesi ile elektronik mektuplar da bu oranda etki etmiş olabilir. Saymacaların % 16.4 ile mektupla beraber aynı oranda olması dilin telaffuz becerilerinin kazanımında, dilin cümle yapılarını, dilin özelliklerini kavramada tekrar özelliğini içermesi bağlamında temel seviyede kullanılan edebi metinlerden olduğunu göstermektedir. Fabl % 11.5 ile üçüncü sırada yer alması günlük hayattan olayların geçtiği, öğrencilerin yakından tanıdığı hayvanların olması, anlatımlarındaki hareketlilik ve canlandırmaya yakın olmaları temel seviyede kullanılmasındaki

en büyük etken olduğuna işaret etmektedir. A1 seviyesinde diğer edebi metinler % 7.8 ile masal, % 7.4 ile biyografi ve röportaj, % 6.1 ile günlük, % 5.3 ile fıkra, % 4.7 ile atasözü ve deyimler, % 4 ile hikaye, % 3.8 ile tiyatro, % 3 ile sohbet-söyleşi, % 2.9 ile şiir, % 2.1 ile deneme, % 1.9 ile anı-hatıra ve % 0.9 ile roman şeklinde sıralanmıştır.

A2 seviyesinde ise % 18.8 ile hikaye, % 17.3 ile mektup ve % 16.8 ile fıkra şeklinde sıralanmaktadır. Hikayelerin kısa olmasından anlatımının yalın olması ve öğrencilerin bildikleri kelimeler aracılığıyla olay örgüsünü çözebilmesi özelliğinden bu seviyede etkili olarak öngörülmüş olabilir. Bu sıralamayı % 16.7 ile masal, % 15.8 ile biyografi, % 15.2 ile anı-hatıra ve günlük, % 14.7 ile röportaj, % 14.4 ile saymaca-tekerleme, % 13.3 ile fabl, % 12.3 ile tiyatro ve atasözü-deyimler, % 11.9 ile sohbet-söyleşi, % 9.8 ile şiir, % 7.4 ile deneme ve % 6.4 roman takip etmiştir.

Şekil 4.10.1a ve 4.10.1b’de B1 seviyesinde önem derecesi en yüksek olan edebi metin % 18.6 ile şiirdir. Şiirden sonra sırasıyla % 17.1 ile anı-hatıra ve fabl, % 16 ile tiyatro, % 15.8 ile hikaye ve biyografi gelmektedir. Bu bağlamda şiirdeki dilin canlı olması, insanlarda güzel duygular uyandırması, öğrencilerde dil zevkini uyandırması yönüyle en çok kullanılan edebi metindir. Anı-hatırada süslü bir anlatımdan ziyade sade ve akıcı bir üslup kullanılması B1 seviyesindeki öğrencilerin kelime dağarcıkları dikkate alındığında etkili olan edebi metin olarak ikinci sırada yer almıştır. Atasözü-deyimler % 15.1, sohbet-söyleşi % 14.9, masal % 14.7, fıkra-gülmece % 14.2, günlük % 14.1, röportaj % 13.7, mektup ve saymaca-tekerlemeler % 13.3, roman % 12.8 ve deneme % 11.7 ile etkili olan edebi metinler olarak şekillenmiştir.

B2 seviyesinde en etkili olan edebi metin % 19.1 ile deneme olduğu, denemenin özgür konu seçiminin olması, daha önce benzer yazılara bakılarak yazılabilmesi bu seviyede en etkili edebi metin olarak öngörülmüş olmasının nedeni olabilir. Anı-hatıra % 17.1, tiyatro % 17, hikaye % 16.8, roman % 16.5, sohbet-söyleşi % 15.8, fabl % 15.2, röportaj % 14.7, fıkra-gülmece % 14.2, günlük % 14.1, şiir % 13.7, atasözü-deyimler % 13.2, masal % 12.7, mektup % 12.2, biyografi % 10.5, saymaca-tekerlemeler % 10 oranında B2 seviyesinde etkili olduğu anlaşılmıştır.

Bu bağlamda temel seviye diye adlandırdığımız A1 ve A2’de etkili olan edebi metinlerin orta seviye olarak adlandırdığımız B1 ve B2 seviyelerinde oran olarak düştüğünü, buna mukabil orta seviyede kullanılan edebi metinlerin farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 4.10.1a ve 4.10.1b’de C1 seviyesinde etkili olan edebi metinler % 26.6 ile roman, % 18.1 ile deneme, % 17.9 ile tiyatro olarak görülmektedir. Merak uyandırması ve okuyucuları olay örgüsü bağlamında kendine çekmesi özellikleriyle öğrencilerde edebi metinlerden romanların

etkisi büyüktür. C1 seviyesinde de romanın ilk sırada yer alması öğrencilerde dil yapılarının belli seviyeye ulaşmasından kaynaklanabilir. Sıralamayı % 16.3 ile mektup, % 16 ile atasözü ve deyimler, % 14.9 ile sohbet-söyleşi, % 14.7 ile şiir, masal ve biyografi, % 14.3 ile anı-hatıra, % 14.2 ile fıkra-gülmece, % 13.1 ile günlük, % 11.6 ile röportaj, % 11.4 ile fabl, % 9.9 ile hikaye ve % 4.4 ile saymaca-tekerlemeler takip etmektedir.

C2 seviyesinde en etkili olan edebi metin % 26.6 ile romanın ilk sırada yer alması öğrencilerin dildeki tasfirleri ve kelimelerin ikincil ve üçüncül anlamlarını bilmesi gerektiği ile açıklanabilir. Deneme % 25.5 ile ikinci sırada etkili, mektup % 18.4 ile üçüncü sırada etkilidir. Bu % 17.6 ile şiir, % 16.8 ile sohbet-söyleşi, biyografi ve röportaj, % 16 ile tiyatro, % 15.1 ile atasözü ve deyimler, % 15 ile fıkra-gülmeceler, % 14 ile günlük, % 13.3 ile fabl ve anı-hatıra, % 12.7 ile masal, % 11.9 ile hikaye ve % 6.7 ile saymaca-tekerlemeler şeklinde oranlar gerçekleşmiştir.

Dil seviyelerinin tamamı dikkate alınarak ankete katılan öğretmenlere *sorulan hangisi bütün seviyelerde kullanılmaktadır* şeklindeki soruya % 28.9 ile saymaca-tekerlemeler ilk sırayı almaktadır. Şiirsel unsurları içerisinde bulundurması, kısa ve ilgi çekici olmaları bağlamında saymaca ve tekerlemelerin özellikle telaffuz gelişiminde kullanıldığı görülmektedir. Bu sıralamayı % 22.8 ile hikaye, % 22.6 ile atasözü ve deyimler, % 21.6 ile şiir, % 20.6 ile masal, % 20.2 ile günlük, % 19.8 ile sohbet-söyleşi, % 19.5 ile fıkra-gülmece, % 19 ile anı-hatıra ve fabl, % 17.9 ile röportaj, % 17 ile tiyatro, % 16.8 ile biyografi, % 14.9 ile deneme, % 10.1 ile roman ve % 3.1 ile mektup takip etmektedir. Deneklere sorulan ‘hangi edebi metin hiçbirinde kullanılmamaktadır’ şeklindeki soruya % 7.8 ile saymaca-tekerlemelerin çıkması ankete katılan öğretmenlerin bir kısmının saymaca-tekerlemeleri hiç kullanmadıklarını göstermektedir. YDO Türkçe öğretim kitapları incelendiğinde saymaca-tekerlemelerin az olduğu görülmektedir. Kitap eksenli ders işleyen öğretmenlerin bu oranı etkilediği varsayılmaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

1. Yapılan araştırma sonucunda YDO Türkçe öğretiminde dilsel becerilerin gelişimine etkisi bağlamından edebi metinlerin önem dereceleri belirlenmiştir. YDO Türkçe öğretiminde edebi metinlerin en çok dil becerilerinden konuşma becerisinde etkili kullanıldığı sonucu elde edilmiştir. Bu sıralamayı dinleme-anlama, okuma, yazma, kelime öğretimi, dil bilgisi ve kültür aktarımı takip etmiştir. Kültür aktarımının sıralamanın sonunda olmasını ders kitaplarında yeterince yer verilmediği şeklinde açıklamak mümkündür.
2. Dil becerilerinin kazanımında etkili olan edebi metinlerden ilk sırayı hikayenin aldığı görülmektedir. Hikayelerin kısa olması, anlatımının yalın olması ve öğrencilerin bildikleri kelimeler aracılığıyla olay örgüsünü çözebilmesi özelliğinden en etkili edebi metin olarak öngörülmüş olabilir. Masal ikinci sırada yer almaktadır. Masaldaki konu örgüsünün basit ve dilinin yalın olması YDO Türkçe öğretmenler tarafından tercih edilmiş olabilir. Şiir, roman ve fabl, anı-hatıra, sohbet-söyleşi, günlük, biyografi, röportaj ve tiyatro, deneme ve mektup, fıkra-gülmece, atasözü-deyimler, saymaca-tekerlemeler önem derecesine göre sıralanmaktadır.
3. Dinleme-anlama becerisinin gelişiminde şiirin daha canlı ve etkili olması hedef dilin geliştirilmesi açısından önemlidir. Önem derecesine göre şiirden sonra en etkili edebi metinler hikaye, masal, fabl, anı-hatıra, sohbet/söyleşi, röportaj, tiyatro, fıkra-gülmece, atasözü-deyim ve saymaca-tekerleme olarak sıralanmaktadır. Bu bağlamda hazırlanacak ders kitapları ve okuma kitaplarında bu sıralama dikkate alınarak hazırlanması edebi metinlerin öğretiminde daha doğru sonuçlar çıkarabilir.
4. YDO Türkçe öğretiminde okuma becerisinin gelişiminde hikayenin en etkili edebi metin olması, hikayelerin kısa olması, sade bir olay örgüsüne sahip olup fazla ayrıntıya girmemesi ile açıklanabilir. Hikayeden sonra okuma becerisinde en etkili edebi metinler şiirin olması son yıllarda düzenlenen uluslararası Türkçe olimpiyatlarının etkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu sıralamayı masal, roman, fabl, anı-hatıra, deneme, mektup ve fıkra-gülmece takip etmektedir. Özellikle YDO Türkçe öğretimine yönelik seviyelere göre hazırlanacak edebi metinler öğretmenlerin YDO Türkçe öğretiminde işlerini daha da kolaylaştıracaktır.
5. Kısa olması, olayların sade olması bağlamında yazma becerisinin gelişiminde en etkili edebi metin olarak hikayenin olduğu tesbit edilmiştir. Hikayeden sonra YDO Türkçe öğretiminde

en etkili olan edebi metin masallardır. Masallarda olay örgüsünün yeri, zamanı değiştirilerek tekrar yazdırılarak yazma becerisinin geliştirilmesinde etkili olmuş olabilir. Bu sıralamayı şiir, anı-hatıra, günlük, biyografi, deneme ve mektup olarak tesbit edilmiştir. Burada YDO Türkçe ders kitapları veya okuma kitaplarındaki edebi metinlerin kullanılma sıklıkları bu sonuçları etkilemiş olabilir.

6. YDO Türkçe öğretiminde kelime öğretiminde en etkili metin olarak hikaye tespit edilmiştir. Kelime öğretiminden sonra ise en etkili edebi metin özellikle ileri seviyede öğrencilerin merak ettiği konular, yaşamlar ve kültürler içerikli romanların olduğu saptanmıştır. Bu sıralamayı masallar, şiir, fabl, anı-hatıra, günlük, deneme, biyografi, tiyatro, mektup, fıkra-gülmece, atasözü-deyimler, saymaca-tekerleme tesbit edilen edebi metin olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda kelime öğretimi dil öğretiminde önemli bir yer tutması, edebi metinler aracılığıyla bunun daha mümkün olduğunu göstermektedir.
7. Yabancı dil derslerinin öğretiminde öğretmenlerin en çok zorlandıkları dil becerisi dilbilgisi'dir. Bu bağlamında dilbilgisi öğretiminde en etkili edebi metin olarak hikaye, ikinci olarak roman ve masal tesbiti yapılması YDO Türkçe öğretiminde edebi metinlerin özellikle gramer konularında dersi monotonluktan kurtarması bağlamında önemine dikkat çekilmektedir. Bu sıralamayı şiir, fabl, anı-hatıra, günlük, deneme ve mektup olarak tesbit edilmiştir.
8. Dil öğretimi aynı zamanda kültür öğretimi olduğundan edebi metinlerin bu bağlamdaki araçsallığı önem arz etmektedir. YDO Türkçe öğretiminde kültür aktarımında en etkili edebi metin olarak roman ve hikaye saptanmıştır. Masallar, fabl, şiir, anı-hatıra, sohbet-söyleşi, günlük, tiyatro, röportaj, deneme, mektup, fıkra-gülmece ve atasözü-deyimlerin bu sıralamayı takip ettikleri tespit edilmiştir.
9. YDO Türkçe öğretiminde A1 seviyesinde etkili olan edebi metinler ilk üç sırada mektup, saymaca ve fabl olarak sıralanmıştır. Belirtilen edebi metinlerin özellikleri dikkate alındığında bu tesbitin yerinde olduğunu söylenebilir.
10. A2 seviyesinde etkili olan edebi metinlerin ilk sıralamasında hikaye, mektup ve fıkra bulunmaktadır. A2 seviyesinde A1 seviyesinden farklı olarak hikaye ve fıkranın yer alması öğrencilerin dili belli seviyede öğrendiğini göstermektedir. Bu bağlamda seviyeye göre hazırlanacak edebi metinlerin sıralamasına dikkat etmek gerekmektedir.

11. YDO Türkçe öğretiminde orta seviyenin başlangıcı olan B1’de etkili olan edebi metinler şiir, anı-hatıra ve fabl şeklindedir. Bu sıralamada öğrencilerin dil seviyelerinin gelişimde başlangıç seviyesinden farklı edebi metinlerin kullanıldığı anlaşılmaktadır.
12. B2 seviyesinde ise deneme, anı-hatıra ve tiyatro en etkili metinlerdir. Bu seviyede öğrenci öğrendiği dili artık kullanmaya başladığını göstermektedir. Denemeleri anlamakta, anılarını yazmakta ve dinleme ve anlama becerisinde etkili olan tiyatro ile bu becerileri kullandığını göstermektedir.
13. C1 seviyesinde en etkili edebi metinler roman, deneme ve tiyatro olarak saptanmıştır. Orta seviyede ilk sırada yer alan denemenin artık ikinci sırada olması öğrencilerin dil seviyelerinin geliştiğini göstermektedir.
14. YDO Türkçe öğretiminde C2 seviyesinde etkili olan edebi metinler roman, deneme ve mektuptur. Bu sonuçlar ileri seviye olarak da adlandırdığımız C2 seviyesinde artık öğrenciler seviyelerini zorlayacak edebi metinleri kullandıklarını göstermektedir.
15. Dil seviyelerinin tamamında etkili olan edebi metinlerin sıralamasında saymaca-tekerlemeler ilk sırayı yer aldığı, bu sıralamayı hikaye, atasözü ve deyimler, şiir, masal, günlük, sohbet-söyleşi, fıkra-gülmece, anı-hatıra, fabl, röportaj, tiyatro, biyografi, deneme, roman ve mektup takip etmiştir.
16. Yabancılar Türkçe öğretiminde edebi metinlerden nasıl, ne kadar, niçin kullanılması gerektiğini hazırlanacak programlarda ve ders materyallerinde vurgulanması, seçilen edebi metinlerin kültür aktarıcı nitelikte olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.
17. Seviyelere göre hazırlanacak şiirlerle farklı milletlerin Türkçedeki bazı sesleri çıkarmadaki zorlukları aşılabılır.

Öneriler

1. YDO Türkçe öğretiminde edebi metinlerin dil becerilerinin gelişiminde etkili olduğuna göre bu konuda seviyeye uygun materyaller geliştirilmelidir.
2. Özellikle hikayenin dil becerilerinin tamamında belli bir sırada yer alması YDO Türkçe öğretiminde çok kullanıldığının göstergesi olduğundan, gerek ders kitaplarında gerekse okuma kitaplarında hikayelere yeterince yer verilmelidir. Ayrıca dil seviyelerine göre okuma ve anlama becerisinin gelişiminde önemli olan kısa hikaye kitapları hazırlanmalıdır.

3. YDO Türkçe öğretiminde yardımcı ders materyalleri hazırlanırken edebi metinler bağlamında çok duyulu yardımcı materyaller hazırlanmalıdır.
4. Özellikle dinleme becerisinin gelişiminde etkili olan şiir seviyeler dikkate alınarak interaktif CD'lerde ders kitaplarında yer verilmesi gerekmektedir.
5. Yazma becerisinin gelişiminde etkili olan edebi metinlere yönelik materyal geliştirilmelidir. Bu bağlamda araştırma sonucunda çıkan hikaye, masal, şiir, anı-hatıra, günlük, biyografi, deneme ve mektuba önem derecesine göre ders kitapları ve okuma kitaplarında yer verilmelidir.
6. YDO Türkçe öğretiminde çıkarılması zor sesler ve kelimelerin öğretiminde, telaffuzu zor kelimeleri düzelterek edebi metinlerden tekerlemeler ve saymacalar tespit edilerek kullanıma hazır hale getirilmelidir.
7. Yabancı dil öğrenimi kelime öğreniminden geçmektedir. Bu bağlamda edebi metinlerden en etkili olanlarının kelime öğretimine yönelik hazırlanmalıdır. Araştırmanın sonucunda bu edebi metinlerin hikaye, roman, masallar, şiir, fabl, anı-hatıra, günlük, deneme, biyografi, tiyatro, mektup, fıkra-gülmece, atasözü-deyimler, saymaca-tekerleme olarak tesbit edilmiştir. Hazırlanacak ders kitaplarında ve diğer materyallerde bu sıralamaya dikkat edilerek hazırlanması gerekmektedir.
8. Öğrencilerin seviyelerine uygun ders dışı zamanlarında da kullanabilecekleri görsel hikaye ve masallar hazırlanabilir.
9. Dil bilgisi öğretiminde öğretilen yapıların kavranmasına yardımcı olacak edebi metinler geliştirilebilir. Bu bağlamda araştırmada çıkan sonuçlar da dikkate alınarak yardımcı ders materyalleri hazırlanabilir. Kullanılan ders kitaplarında edebi metinler kullanılarak dilbilgisi öğretimi gerçekleştirilebilir.
10. Kültür aktarımında etkili olabilecek edebi metinlere ders kitaplarında, okuma kitaplarında ve yardımcı ders materyallerinde yeterince yer verilmelidir. Araştırmada çıkan sonuçlar özellikle kültür aktarımında edebi metinlerin kullanılmasının önemini ortaya koymaktadır.
11. Derslerin monotonluktan çıkarılabilmesi bağlamında sahnelenmiş edebi metinler hazırlanmalıdır.
12. Öğrencilerde ilgi ve merak uyandırması bağlamında seviyeye uygun tiyatro metinleri yazılmalıdır.

13. Öğrencilerin anında ulaşabilmeleri bağlamında seslendirilmiş edebi metinler tasarlanmalıdır.
14. Kültür aktarımında en etkili olabilecek roman, hikaye, masal gibi edebi metinlerin sinemaya aktarılmış olanları derslerde kullanılmalıdır.
15. Yabancı dil öğretim yöntemleri bağlamında hazırlanacak edebi metinlerle öğrencilerin daha hızlı dili öğrenmeleri sağlanabilir.
16. Yabancı dil öğretim teknikleri kullanılarak dil seviyelerine uygun edebi metinler hazırlanmalıdır.
17. Yabancı dil olarak Türkçe öğretim kitaplarındaki edebi metinlerin veya okuma kitaplarının hazırlanmasında ülkenin dil özellikleri dikkate alınmalıdır.

Yayın Listesi

- 1- Ustunyer, I. Ayhan, M. S. (2014). The Influence of Turkish Soap Operas on Georgian Television on the Decision of Learners to Start Learning Turkish at the Georgian Universities, *International Black Sea University Journal of Education*, Vol:3, Issue:1, p:33-37.
- 2- Ayhan, M. S. Arslan, M. (2015). Views of language instructors regarding the role of fairy tales in the process of Turkish Language learning for foreigners, *Hitit University Journal of Social Sciences*, Vol:7, Issue:2, p:543-559.
- 3- Ayhan, M. S. (2015). Evaluation of Sergi Jikia's Turkish Reader in Teaching Turkish as a Foreign Language within the Context of Literary Texts, *Intercultural Communications*, Vol:24, p:187-195.